

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginvaltuusto

Kokouskutsu ja esityslista

Aika 07.09.2026 18:00 -

Paikka Kaupungintalo, valtuustosali

	Nimi	Tehtävä	Lisätieto
Kutsutut	McCarron Francis	puheenjohtaja	
	Kari Mika	I varapuheenjohtaja	
	Pakkanen Lasse	II varapuheenjohtaja	
	Nieminen Mira	III varapuheenjohtaja	
	Aaltonen Kalle	valtuutettu	
	Al-Hajj Abdulhafedh	valtuutettu	
	Arvaja Pertti	valtuutettu	
	Basboga Alettin	valtuutettu	
	Bruneau Milla	valtuutettu	
	Elomaa Ville-Veikko	valtuutettu	
	Falk Sonja	valtuutettu	
	Granlund Saija	valtuutettu	
	Halme Juha	valtuutettu	
	Heikkinen Minna	valtuutettu	
	Heromaa-Karjalainen Siru	valtuutettu	
	Jaatinen Satu	valtuutettu	
	Kaikkonen Jouni	valtuutettu	
	Kamula Markku	valtuutettu	
	Karjalainen Pasi	valtuutettu	
	Kastehelmi Minerva	valtuutettu	
	Kauko Niko A.	valtuutettu	
	Koivistoinen Tiina	valtuutettu	
	Komu Pekka	valtuutettu	
	Korhonen Seppo	valtuutettu	
	Laakso Jetta	valtuutettu	
	Lampinen Minna	valtuutettu	
	Laukka Tuisku	valtuutettu	
	Lehto Rami	valtuutettu	
	Lientola Elisa	valtuutettu	
	Lindqvist Marko	valtuutettu	
	Lindroos Mikko	valtuutettu	
	Loponen Marjo	valtuutettu	
	Majaniemi Salla	valtuutettu	
	Markkanen Marju	valtuutettu	

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

	Mäkinen Sanna	valtuutettu	
	Niinistö Sari	valtuutettu	
	Nurminen Pasi	valtuutettu	
	Pikkarainen Harri	valtuutettu	
	Putula Toni	valtuutettu	
	Puusaari Riina	valtuutettu	
	Päätaalo Oskari	valtuutettu	
	Rahkonen Hannu	valtuutettu	
	Rautapää Teresa	valtuutettu	
	Rive Sami	valtuutettu	
	Rostedt Juha	valtuutettu	
	Ruhberg Jukka	valtuutettu	
	Rusanen Roosa	valtuutettu	
	Ruuska Sinikka	valtuutettu	
	Sairomaa Tomi	valtuutettu	
	Salakka Helena	valtuutettu	
	Seesvaara Eero	valtuutettu	
	Sorsa Tuomas	valtuutettu	
	Tapiola Juha	valtuutettu	
	Uosukainen Kimi	valtuutettu	
	Vaara Ulla	valtuutettu	
	Viinikka Anneli	valtuutettu	
	Virrankorpi Janne	valtuutettu	
	Virta Sanna	valtuutettu	
	Wallenius Jani	valtuutettu	
	Kantosaari Laura	nuorisovaltuuston edustaja	
	Kyynäräinen Niko	kaupunginjohtaja	
	Laavi Elina	elinvoimajohtaja	
	Alho Olli	kaupunkikehitysjohtaja	
	Mäkelä Mikko	sivistysjohtaja	
	Keitaanranta Mira	henkilöstöjohtaja / konsernihallinnon johtaja	
	Virkkunen Pekka	lakiasiainjohtaja	
	Hämäläinen Veera	viestintäjohtaja	
	Kovero Anniina	hallintojohtaja, pöytäkirjanpitäjä	

	Nimi	Tehtävä	Lisätieto
--	------	---------	-----------

Lahti 26.8.2026

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja

Käsitteltävät asiat

§	Otsikko	Sivu
53	Laillisuus ja päätösvaltaisuus	5
54	Pöytäkirjan tarkastajat	6
55	Valtuustoaloite: Loppu modernille orjuudelle	7
56	Valtuustoaloite: Yrittäjyysluokka Lahden peruskouluun	14
57	Valtuustoaloite: Yläkoulun opettajien valvonta-ateriaedun laajentaminen ja yhteisruokailun mahdollisuuksien selvittäminen	19
58	Valtuustoaloite: kouluruokailun kehittämisestä Lahdessa	24
59	Valtuustoaloite: Uimaopetuksen keskittäminen alakoulun tietylle vuosiluokalle oppimistulosten ja turvallisuuden parantamiseksi	33
60	Valtuustoaloite: Huoltajien oikeus tulla informoiduksi koulujen ja päiväkotien opetussisällöistä	46
61	Valtuustoaloite: Perustulokokeilu Lahden työllisyysalueelle	53
62	Valtuustoaloite: Painetun oppimateriaalin käytön mahdollistaminen Lahden lukioissa	62
63	Kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kokous- ja seminaariaikataulu 2027	75
64	Talouden ja toiminnan seurantaraportti 1.1.-30.6.2026	78
65	Vastauksen antaminen kaupunginvaltuustolle tarkastuslautakunnan vuoden 2025 arviointikertomuksen johdosta	81
66	Kokouksessa jätettävät valtuustoaloitteet	99

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

53

Laillisuus ja päätösvaltaisuus

Puheenjohtaja toteaa kokouksen lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista
Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

nro 5

54

Pöytäkirjan tarkastajat

Puheenjohtajan ehdotuksesta tämän pöytäkirjan tarkastajiksi valitaan valtuutetut Tuisku Laukka ja Seppo Korhonen.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

55

Valtuustoaloite: Loppu modernille orjuudelle

930/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

hankintapäällikkö Tarinka Ringvall, p. 050 559 4078

toimitilajohtaja Jouni Arola, p. 050 559 4227

konsernihallinnon johtaja, henkilöstöjohtaja Mira Keitaanranta, p. 050 559 4065

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 202

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kynnäräinen Niko

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja 23 muuta allekirjoittajaa jättivät 9.2.2026 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Suomessa työskentelee monia ulkomaalaisia ihmiskaupan uhreja olosuhteissa, mitä on kuvattu moderniksi orjuudeksi. He saapuvat tänne vakavasti velkaantuneina jouduttuaan maksamaan suuren kynnyksirahan halpatyövoiman välittäjille. Heitä on töissä rakennustyömailla, vanhustenhoitajina, siivoojina sekä monilla muilla julkisella rahalla toimivilla aloilla.

Harmaan talouden ja työperäisen hyväksikäytön ongelmiin on herättävä. Valitettava totuus on, että ulkomaisten työntekijöiden hyväksikäyttö on yleistä sekä järjestelmällistä. Yrittäjille ja ihmiskauppiaille annetut tuomiot ovat aivan liian lieviä, joskus myös täysin olemattomia. Toiminnasta kärsivät eniten ihmiskaupan uhrin, mutta myös rehelliset yrittäjät, jotka joutuvat kilpailemaan orjatyötä hyödyntävien yritysten kanssa.

Työsuojeluviranomaiset ovat valitettavasti usein avuttomia havaittujen väärinkäytösten estämisessä, sillä heidän toimivaltuutensa ja resurssinsa ovat täysin riittämättömät. Valtion tulee rahoitusta lisäämällä, rangaistuksia kiristämällä ja viranomaisten toimivaltuuksia vahvistamalla torjua hyväksikäyttöä. Kuitenkin myös kunnilla ja hyvinvointialueilla on tärkeä asema työvoiman hyväksikäytön ja

ihmiskaupan estämisessä.

Lahden vasemmistoliiton valtuustoryhmä ja allekirjoittaneet valtuutetut esittävät, että kaupungin on laadittava selkeät ja sitovat ohjeistukset työehtojen polkemisen, työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjumiseksi kaupungin toiminnassa, alihankintaketjuissa ja hankinnoissa. On selvittävä, onko alihankintaketjujen pituutta syytä rajoittaa. Kaikissa tehtävissä sopimuksissa on vaadittava työehtosopimusten noudattamista koko hankintaketjun osalta. Kaupungin viranhaltijoiden on tehtävä aktiivisesti yhteistyötä viranomaisten kanssa hyväksikäyttötapausten estämiseksi ja uhrien auttamiseksi.”

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Vuonna 2023 hyväksytty Lahden kaupungin hankintaohjelma velvoittaa kaupungin toteuttamaan hankintansa vastuullisesti ja ihmisoikeuksia edistäen. Kaupungin hankinnoissa edistetään työllisyyttä hyödyntämällä hankinnoissa sosiaalisia kriteerejä. Sosiaaliset kriteerit tarjoavat tarjouskilpailuun osallistuville yrityksille mahdollisuuden saada kilpailutuksessa lisäpisteitä esimerkiksi työllistämällä pitkäaikaistyöttömän yrityksen toimintoihin sopimuskauden aikana.

Tavarahankinnoissa edellytetään, että tarjoajan tuotteita ei ole valmistettu tai koottu maissa, jotka eivät noudata ILO:n kansainvälisiä sopimuksia työoloista ja järjestäytymisvapaudesta sekä työelämän perusperiaatteiden ja -oikeuksien kunnioittamisesta. Lisäksi edellytetään, että tarjoajan toimitusketjua auditoidaan säännöllisesti ja tarjoaja pystyy todentamaan toimitusketjun toimijat. Tarjoajan on myös pyydettäessä toimitettava selvitys toimitusketjusta.

Joissakin merkittävimmissä hankinnoissa on lisäksi vaadittu seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

- Tarjoajalla on toimintaansa koskevat eettiset liiketoimintaohjeet (Code of conduct), jotka ovat vapaasti saatavilla esim. verkkosivuilla tai pyytämällä.
- Tarjoaja on määrittänyt eettiset liiketoimintaohjeet sopimustoimittajilleen (toimittajien Code of Conduct). Tarjoaja sitoutuu toimittamaan ohjeet tilaajan pyynnöstä hankintamenettelyn ja sopimuskauden aikana.
- Tarjoaja raportoi vastuullisuudestaan säännöllisesti, vähintään vuosittain, esim. YK:n kestävän kehityksen periaatteiden raportoinnin mukaisesti. Raportti on saatavilla yleisesti esim. verkkosivuilla tai pyynnöstä.

Kaupunki käyttää sopimustoimittajien tilaajavastuulain mukaisten velvoitteiden seurantaan Vastuu Group Luotettava Kumppani palvelua. Palvelussa on ajantasainen tieto mm. yrityksen työnantajavelvoitteiden hoitamisesta ja mahdollista maksuhäiriöistä lakisääteisten vaatimusten noudattamisessa.

Harmaan talouden torjunta on kaupungille tärkeä asia. Harmaan talouden torjuntaa tukeva ohjeistus on henkilöstön saatavilla hankintapalveluiden extranet sivuilta. Verottaja ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto järjestivät Lahden kaupungille koulutuksen harmaan talouden torjunnasta. Koulutuksen materiaali sisältää tietoa tekijöistä, jotka altistavat harmaan talouden eri muodoille ja ehdotuksia riskien pienentämiseksi. Lisäksi siinä on kuvattu, miten toimia tilanteissa, joissa tällaisia riskejä on tunnistettu. Työohjeessa on ohjeita mm. harmaan talouden riskien tunnistamiseen, tilaajavastuulain velvoitteiden täyttämiseen, työperäisen hyväksikäytön ehkäisyn toimiin sekä alihankinnan valvontaan.

Tarjouskilpailusta suljetaan tarjoaja, jota rasittaa hankintalain 80 §:n mukainen poissulkemisperuste. Tarjouskilpailun ulkopuolelle voidaan sulkea tarjoaja, jota koskee hankintalain 81 §:ssä tarkoitettu muu poissulkemisperuste.

Toimittajalla on tilaajan vaatimuksesta velvollisuus vaihtaa alihankkija, jos siihen kohdistuu julkisia hankintoja koskevassa lainsäädännössä tarkoitettu pakollinen

poissulkemisperuste tai julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 81 §:n 1 momentin 3–11 kohdissa tarkoitettu harkinnanvarainen poissulkemisperuste, pakote tai Suomen viranomaisen tekemä varojen jäädyttämispäätös, vaikka peruste olisi syntynyt, pakote asetettu tai varojen jäädyttämispäätös tehty vasta sopimussuhteen alkamisen jälkeen. Jos alihankkijan vaihtaminen ei ole mahdollista, on tilaajalla oikeus irtisanoa hankintasopimus päättymään välittömästi.

Kaupungin hankintaohjetta päivitetään hankintalainsäädännön uudistuessa. Kaupungin ohjeistusta hankintojen sosiaalisesta vastuullisuudesta, mukaan lukien harmaan talouden torjunta ja työperäisen hyväksikäytön torjuminen, tarkastellaan ja päivitetään tarvittaessa hankintaohjeen päivittämisen yhteydessä.

Tilakeskus

Lahden Tilakeskuksella on investointien ja palveluiden hankinnoissa sitovat käytännöt työehtojen noudattamiseen ja alihankkijoiden käyttämiseen eri toiminnoissa. Alla esimerkit talonrakennusinvestointien sekä palveluhankinnan osalta.

Talorakennusinvestoinnit:

Lahden kaupungin talonrakennusinvestoinneissa tarjouspyyntö- ja sopimusasiakirjoissa rajataan alihankintojen ketjuttamista. Rakennusurakoissa sopimussuhteessa oleva urakoitsija voi luovuttaa urakan tai sen osia edelleen toiselle urakoitsijalle aliurakkana. Aliurakan ketjuttaminen tätä pidemmälle ei ole sallittua ilman rakennuttajan hyväksymää erityistä syytä. Kaikki aliurakoitsijat tulee aina hyväksyttää rakennuttajalla. Rakennuttaja vaatii, että ennen kunkin yksittäisen aliurakointisopimuksen solmimista urakoitsija esittää rakennuttajalle aliurakoitsijasta tilaajavastuulain mukaiset selvitykset sekä kirjallisen vakuutuksen siitä, ettei aliurakoitsijaa edusta työmaalla tai muutoin liiketoimintakiellossa oleva henkilö. Rakennuttajalla on oikeus olla hyväksymättä niitä aliurakoitsijoita, joiden

tilaajavastuutiedoissa on puutteita, todistusten aitoudesta ei voida saada varmuutta ja/tai todistuksia ei olennaisilta osin ole käännetty suomeksi tai on muuten aihetta epäillä, ettei aliurakoitsija pysty huolehtimaan tai aio huolehtia yhteiskunnallisista velvoitteistaan kuten veroista tai sopimuspalkoista. Aliurakoitsijan tulee sitoutua yksilöimään ennen työn aloittamista työmaalla työskentelevät palveluksessaan olevat henkilöt. Pääurakoitsijan tulee ylläpitää ajantasaista luetteloa myös aliurakoitsijoista ja näiden työntekijöistä työmaalla. Rakennuttajalla on oikeus keskeyttää työt, mikäli urakkasuorituksia on ketjutettu ilman rakennuttajan nimenomaista hyväksyntää. Urakoitsijan tulee purkaa ketjutettu aliurakkasopimus välittömästi ja vastata rikkomuksestaan aiheutuvasta haitasta. Rakennuttajalla on oikeus periä urakoitsijalta jokaisesta rikkomuksesta erikseen sopimussakkoa 0,05 % arvonlisäverottomasta urakkasummasta kultakin työpäivältä, jonka aikana sopimuksenvastainen aliurakoitsija on työskennellyt työmaalla.

Ylläpidon palvelusopimukset

Kiinteistöjen ylläpidon palvelutuotannon hankintojen tarjouspyyntö- ja sopimusasiakirjoissa määritellään tapauskohtaisesti oikeudesta käyttää alihankkijoita.

Esimerkiksi kiinteistöhoitopalveluissa palveluntuottajalla on oikeus käyttää palvelun tuottamisessa alihankkijoita. Tällöin palveluntuottaja vastaa käyttämänsä alihankkijan osuudesta kuten omastaan sekä vastaa siitä, että alihankkija noudattaa omalta osaltaan sopimuksen mukaisia velvoitteita. Alihankintayrityksen käytöstä on aina sovittava erikseen sopimuksessa tilaajan kanssa. Perustellusta syystä tilaaja voi kieltäytyä hyväksymästä alihankkijaa. Palveluntuottaja tekee alihankintasopimukset omiin nimiinsä tilaajan hyväksymien palveluntuottajien kanssa siten, että sopimusehdot täyttävät tilaajan vaatimukset

Palveluntuottajalla on tilaajan vaatimuksesta velvollisuus vaihtaa alihankkija, jos siihen kohdistuu hankintalain (1397/2016) 80 §:ssä tarkoitettu pakollinen

Kaupunginvaltuusto Esityslista

nro 5

poissulkemisperuste tai 81 §:n 1 momentin 3–5 kohdissa tarkoitettu hankinnanvarainen poissulkemisperuste, vaikka peruste olisi syntynyt vasta sopimussuhteen alkamisen jälkeen. Jos alihankkijan vaihtaminen ei ole mahdollista, on tilaajalla oikeus irtisanoa sopimus päättymään välittömästi.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero	Otsikko
1	Valtuustoaloite Loppu modernille orjuudelle

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

56

Valtuustoaloite: Yrittäjyysluokka Lahden peruskouluun

5422/00.01.01.03/2025

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 203

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 10.06.2026

§ 57

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

sivistysjohtaja Mäkelä Mikko

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Keskustan valtuustoryhmä ym. allekirjoittajat 15.12.2025:

"Lahden yksi strateginen tavoite on yritysystävällisyyden parantaminen. Yritysystävällisyys tarkoittaa ilman muuta myös yrittäjyyden tukemista.

Yrityksiä ei synny tyhjästä. Niitä perustavat ihmiset, joilla on ideoita, valmiutta ja rohkeutta yrittää, epäonnistua ja yrittää uudestaan. Yrittäjäksi ei synnytä; yrittäjäksi opitaan ja kasvetaan.

Siksi me allekirjoittaneet kaupunginvaltuutetut esitämme, että Lahdessa käynnistetään peruskoulun yrittäjyysluokka.

Yrittäjyysluokalla voidaan yhdistää opetussuunnitelman (OPS 2021) monialaiset oppimiskokonaisuudet ilmiöpohjaisen oppimisen ja työelämäyhteydet käytännön harjoitteluun Nuorten yrittäjyys ja talous NYT:n ohjelmien kautta. Tämä tukee oppilaiden elämyksellistä ja motivoivaa oppimista. Aloite vahvistaa Lahden profiilia yritysmayönteisenä kaupunkina ja inspiroi nuoria ideoimaan, kokeilemaan ja kehittämään omia yrittäjyystaitojaan.

Yrittäjyysluokalle haettaisiin 6. luokalla ja opiskelu tapahtuisi 7-9 luokilla. Yrittäjyysopinnoissa oppilas opiskelisi yrittäjyyttä valinnaisaineena. Painotetun opetuksen erikoisluokkien joukossa yrittäjyysluokka olisi yksi vaihtoehtoista.

Yrittäjyysluokan idea olisi tarjota perusopetuksen lisäksi painotetusti yrittäjyysasenteita, mahdollisesti työelämätaitoja ja yrittäjyyskasvatusta. Yrittäjyysluokka olisi osa perusopetusta, joten sen jälkeen oppilas siirtyisi normaalisti jatko-opintoihin.

Nuorten yrittäjyys ja talous NYT on tehnyt jo pitkään töitä toiminnallisen ja elämyksellisen opetuksen parissa. Yhdeksännellä vuosiluokalla yrittäjyyskasvatuksessa voitaisiin osallistua NYT:n ohjelmaan, jossa oppilaat perustavat tiimeinä yrityksiä ja osallistuvat ohjelman mukaiseen kilpailuun.

"Kilpailutoiminnassa hienointa ovat innostuneet nuoret ja hienot ideat" on erään oppivelvollisuusoppilaitoksen yrittäjyyslinjan valmentajan kokemus.

Peruskoulun yrittäjyysluokan toteutuminen avaisi mahdollisuuden toteuttaa yrittäjyysopetusta myöhemmin myös Lahden lukioissa.

Esimerkkejä yrittäjyysopinnojen menestyksellisestä toteuttamisesta niin peruskoulussa, lukiossa kuin korkea-asteellakin on lukuisia eri puolella Suomea."

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Valtuustoaloitteessa esitetään yrittäjyysluokan perustamista Lahden perusopetukseen. Aloitteen mukaan yrittäjyyden opiskelu voisi toteutua valinnaisaineena tai osana painotettua opetusta.

Lahden perusopetuksen yrittäjyyskasvatussuunnitelma on osa Lahti oppimisympäristönä -kokonaisuutta. Yrittäjyyskasvatussuunnitelman tavoitteena on vahvistaa oppilaiden oman elämän hallintaa, yrittäjämäisiä taitoja ja asennetta sekä laaja-alaisen osaamisen taitoja. Yrittäjyyskasvatukselle on ominaista oppiminen aidoissa tilanteissa ja omien kokemusten kautta. Toimintatapa tukee oppilaan aktiivista toimijuutta, yhdessä tekemistä ja yhteistä oppimista. Lahden perusopetuksen yrittäjyyskasvatuksessa hyödynnetään Nuorten yrittäjyys ja talous NYT -järjestön oppimiskokonaisuuksia ja materiaaleja.

Lahden yrittäjyyskasvatussuunnitelmaan sisältyvät kaikille yhteiset 6. ja 9. luokkien Yrityskylä-oppimiskokonaisuudet työelämästä, taloudesta ja yrittäjyydestä. Kaikkien 7. luokkalaisten kanssa käsitellään Arjen taidot -oppitunneilla yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta muun muassa omia vahvuuksia ja mahdollisia urapolkuja sekä tulevaisuuden työvaihtoehtoja. Lisäksi käytettävissä on vapaavalintaisia toiminnallisia oppimiskokonaisuuksia eri vuosiluokille: Yrityssankari 4. tai 5. luokalle, Taloussankari 8. luokalle sekä Vuosi yrittäjänä -ohjelma 9. luokalle.

Edellä kuvatulla tavalla yrittäjyyskasvatus on jo osa Lahden perusopetuksen toimintaa. Painotettua opetusta Lahden kaupungin perusopetus tarjoaa tällä hetkellä 3. luokalta alkaen musiikissa, liikunnassa sekä luonnontieteessä ja matematiikassa. Yläkoulussa 7. luokalta alkaen tarjolla on musiikin, liikunnan, luonnontieteen ja matematiikan sekä kuvataiteen painottua opetusta. Syksyllä 2026 tullaan kaupungin järjestämään painotettua opetusta tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti opetuksen järjestämisen ja käytännön toteuttamisen eri näkökulmista huomioiden

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

yhdenvertaisuuden edistämisen sekä segregaaation ehkäisyn. Tämän tarkastelun yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida myös yrittäjyysluokan perustamistarvetta ja -mahdollisuuksia osana painotetun opetuksen kokonaisuutta. Arvioinnissa otetaan huomioon yrittäjyysluokan pedagogiset, toiminnalliset ja palveluverkkoon liittyvät toteuttamisedellytykset. Tarvittaessa kartoitetaan myös mahdollisuudet edistää yrittäjyyden opiskelua valinnaisena oppiaineena.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero Otsikko

2 Valtuustoaloite Keskustan valtuustoryhmä ym.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

57

Valtuustoaloite: Yläkoulun opettajien valvonta-ateriaedun laajentaminen ja yhteisruokailun mahdollisuuksien selvittäminen

5421/00.01.01.03/2025

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitetyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 204

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 10.06.2026

§ 56

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

sivistysjohtaja Mäkelä Mikko

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Kokoomuksen valtuustoryhmä ym. allekirjoittajat 15.12.2025:

"Yläkoulun opettajien valvonta-ateriaedun laajentamisen ja yhteisruokailun mahdollisuuksien selvittämisestä

THL:n Kouluterveyskyselyn (2025) mukaan vain 46 prosenttia lahtelaisista 8.–9.

luokan oppilaista syö koululounasta päivittäin. Lisäksi vain 38 prosenttia oppilaista pitää koululounasta maultaan hyvänä ja 54 prosenttia syö aamupalaa joka arkiamu.

Tulokset herättävät huolta nuorten ravitsemuksesta, jaksamisesta, oppimisesta ja

kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Samanaikaisesti 14 prosenttia oppilaista kokee yksinäisyyttä, vaikka 59 prosenttia kokee, että opettajat ovat kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista.

Yhteinen ruokailu on merkittävä osa koulupäivää paitsi ravitsemuksen, myös vuorovaikutuksen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Lisäksi useampien aikuisten läsnäolo isoissa ruokaloissa vähentää sotkemista ja muuta mahdollista häiriökäyttäytymistä. Yläkoulussa opettajien osallistuminen ruokailuun oppilaiden kanssa on kuitenkin usein vähäistä, mikä heikentää mahdollisuuksia ohjata oppilaita säännölliseen kouluruokailuun sekä luontevaan arjen kohtaamiseen.

Lahden kaupungin strategiassa asetetaan tavoitteiksi, että jokaisella oppilaalla on ystävä, oppimistulokset paranevat ja henkilöstö voi hyvin. Lisäksi Lahden tavoitteena on olla osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttävä sekä houkutteleva työnantaja. Opettajien mahdollisuus ruokailla yhdessä oppilaiden kanssa tukisi näitä tavoitteita vahvistamalla yhteisöllisyyttä, lisäämällä oppilaiden hyvinvointia sekä tukemalla opettajien työssäjaksamista.

Tällä hetkellä yläkoulun opettajien valvonta-ateriaetu on rajallinen eikä aina mahdollista opettajien osallistumista ruokailuun. Tämän vuoksi on perusteltua selvittää, voitaisiinko opettajille myöntää nykyistä laajempi esimerkkiateriaetu tai kehittää käytäntöjä, joissa opettajat voisivat säännönmukaisesti viedä oppilasryhmänsä syömään oppitunnilta ja ruokailla yhdessä heidän kanssaan.

Esitämme, että Lahden kaupunki selvittää mahdollisuudet laajentaa yläkoulun opettajien valvonta-ateriaetua tai muutoin kehittää toimintamalleja, jotka mahdollistavat opettajien ja oppilaiden yhteisen ruokailun osana koulupäivää.”

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Valvonta-ateriaetuuden laajentamista yläkoulun opettajille on selvitetty lukuvuoden 2025–2026 aikana yhdessä rehtoreiden kanssa. Tavoitteena on, että valvonta-ateriaetus laajennetaan koskemaan kaikkia yläkoulun opettajia kaikissa yläkouluissa 1.8.2026 alkaen. Osa kouluista on pystynyt laajentamaan etuutta jo keväällä 2026 (viikosta 10 alkaen), mutta kaikissa kouluissa laajentaminen kesken lukuvuoden ei ollut mahdollista, koska lukujärjestyksiin ei voitu tehdä tarvittavia muutoksia. Osassa kouluista oppilasryhmiä on viety ruokailemaan opetuksen yhteydessä jo useamman lukuvuoden ajan, mutta valvonta-ateriaetus on tähän asti kohdentunut yläkouluissa vain muutamalle valvovalle opettajalle ruokailuvuoroa kohden.

Aineenopettajajärjestelmässä yhteisruokailun toteuttamista haastaa myös tulevana lukuvuonna se, ettei opettajalle aina jää mahdollisuutta ruokailla ryhmän kanssa, jos seuraava oppitunti alkaa välittömästi ruokailun jälkeen. Rehtoreiden kanssa on kuitenkin linjattu (rehtorikokous 9.4.2026), että jokainen yläkoulun ryhmä viedään kouluruokailuun päivittäin ja opettaja osallistuu ruokailuun ryhmän kanssa silloin, kun se lukujärjestyksen ja valvontajärjestelyjen puitteissa suinkin on mahdollista. Toimenpiteet edistävät Lahden kaupungin strategian tavoitteiden saavuttamista; oppilaiden ruokailuun osallistumisen tukeminen vahvistaa koulupäivän aikaista hyvinvointia ja oppimisen edellytyksiä. Yhtenäiset käytännöt ja aikuisten määrän lisääminen ruokailutilanteissa tukevat osaltaan myös työrauhaa.

Valvonta-ateriaetuuden laajentamisen lisäkustannuksen arvioidaan olevan noin 100 000 euroa vuodessa nykyiseen kustannustasoon verrattuna. Lisäksi syötyjen aterioiden määrän lisääntyminen kasvattaa ateriapalveluihin tarvittavaa määrärahaa.

Valvonta-ateriaedun laajentamisen edellyttämää lisämäärärahaa ei ole varattu talousarvioon 2026, eikä siten ole huomioitu perusopetuksen vuoden 2026 käyttösuunnitelmassa. Esitettyjen toimenpiteiden toteuttamiseksi tulee vuoden 2027 käyttösuunnitelmaan varata 100 000 euroa valvonta-ateriaedun laajentamiseen sekä

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

200 000 euroa ateriapalveluihin syötyjen aterioiden määrän lisääntymisen (10 %) johdosta.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero Otsikko

3 Valtuustoaloite Kokoomuksen valtuustoryhmä ym.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

58

Valtuustoaloite: kouluruokailun kehittämisestä Lahdessa

932/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 205

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 10.06.2026

§ 58

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

sivistysjohtaja Mäkelä Mikko

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Perussuomalaisten valtuustoryhmä ja seitsemän muuta valtuutettua jättivät 9.2.2026 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Kouluruokailu on keskeinen osa suomalaista koulupäivää ja osa koulutusjärjestelmän tasa-arvoa. Maksuton kouluateria tukee oppilaiden jaksamista, keskittymiskykyä ja oppimista sekä muodostaa merkittävän osan lasten ja nuorten päivittäistä ravitsemusta. Kouluruokailulla on myös selkeä kasvatuksellinen tehtävä: se tukee hyviä ruokailutottumuksia, arjen taitoja ja yhteisöllisyyttä. Heikoksi jäänyt ravinto sekä kiireiset ruokatunnit lisäävät oppilaiden levottomuutta ja väsymystä

sekä aiheuttavat keskittymiskyvyttömyyttä. Oppimisen vaikeudet lisääntyvät. Puutteellinen ravinto on yksi syy yhä kasvavan levottomuuden taustalla. Panostamalla riittävään, maukkaaseen ja koostumukseltaan sekä visuaalisesti selkeään kouluruokaan, pystymme torjumaan monia kouluarjen haasteita.

Kouluterveyskyselyn tuoreiden tulosten mukaan yhä useampi lapsi ja nuori jättää koululounaan kokonaan syömättä. Joillakin paikkakunnilla jopa yli puolet yläkouluikäisistä kertoo, ettei syö kouluruokaa useimpina päivinä. Koko maan tasolla yli kolmasosa nuorista ei syö koululounasta päivittäin. Syömättömyyteen vaikuttavat monet tekijät: ruoan maun ja houkuttelevuuden puute, liian kiireinen tai levoton ruokailuhetki, sosiaalinen paine sekä se, että oppilaat hakevat tilalle epäterveellisiä vaihtoehtoja kaupoista ja kioskeista.

Nuoret kertovat kaipaavansa perinteisiä, yksinkertaisia ja maukkaita ruokia. Kasvisruokien menekki on monilla alueilla selvästi heikompaa, ja niiden osuus koulupäivän kokonaisravinnosta jää usein vähäiseksi ja toisinaan jopa kokonaan väliin, kun ruoka ei maistu. Kouluruokailun ensisijaisena tavoitteena tulee kuitenkin olla se, että lapset ja nuoret syövät oikeasti. Ruuan ravitsemuksellinen laatu ei toteudu, jos ateria jää syömättä. Päivittäistä ruokaa korvataan usein kaupoista haettavilla paistotuotteilla sekä energiapitoisilla juomilla. Yhä useammin kouluruokailussa perusruoka-aineita korvataan käyttämällä esimerkiksi mifua ja tofua, jotka eivät maultaan tai koostumukseltaan vastaa lasten ja nuorten tottumuksia hyvästä ruuasta. Panostamalla monipuoliseen kotimaiseen ruokaan, lisäämme laatua, tuemme paikallisuutta sekä ylläpidämme yhteiskunnan huoltovarmuutta. Tämä korostaa vastuullisuutta.

Ruokailua häiritsevät myös levottomuus, kiire ja riittämätön aikuisten läsnäolo. Kuten kännykänkäytön rajaamisessa kouluissa on havaittu, rauhallinen oppimis- ja ruokailuympäristö edellyttää selkeitä käytäntöjä ja ohjausta. Ruokailuun varatun ajan

tulee olla kiireetön, turvallinen ja rauhallinen, ja siinä on oltava riittävästi aikuisia tukemassa hyviä tapoja ja mallioppimista. On selvitettävä ne keinot, joilla aikuiset saadaan takaisin lasten ja nuorten kouluruokailuhetkiin, keskustelemaan pöytiin ja ohjaamaan aitoon ja läsnä olevaan vuorovaikutukseen myös ruokailun yhteydessä.

Kouluruokailun houkuttelevuus, ruokailun ilmapiiri ja ruoasta saadut kokemukset vaikuttavat suoraan oppilaiden hyvinvointiin, koulupäivässä jaksamiseen ja oppimistuloksiin. Koska kouluruokailu on yhteiskunnan tarjoama palvelu ja osa opetuksen kokonaisuutta, sen toimivuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Matkapuhelimien osalta tässä onnistuimme, nyt on aika palauttaa kouluruokailu sen vaatimalle laadukkaalle tasolle ja ennalta ehkäistä levottomuutta sekä parantaa oppimisentuloksia tältä osin.

Esitämme, että Lahden kaupunki:

- ryhtyy toimenpiteisiin, että koulujen käytännöt kouluruokailuun liittyen yhtenäistetään edellä nostettujen ongelmien korjaamiseksi.
- lisää kouluruokailun houkuttelevuutta panostamalla maukkaisiin, monipuolisiin ja perinteisiin ruokalajeihin sekä varmistamalla, ettei kasvispainotteisuutta lisätä tavalla, joka kasvattaa ruokahävikkiä tai vähentää oppilaiden syömistä.
- parantaa ruokailun työrauhaa ja ilmapiiriä lisäämällä aikuisia ruokailutilanteisiin, selkeyttämällä yhteisiä käytäntöjä ja varmistamalla ruokailun riittävä aikavaraus, jossa ruokailuhetki rauhoitetaan syömiselle sekä aikuiset opettavat lapsia sekä nuoria mallioppimisen kautta.
- lisää ruokakasvatusta ja kotitalousopetuksen roolia koko perusopetuksen ajan sekä vahvistaa yhteistyötä kodin, kouluterveydenhuollon ja ruokapalveluiden välillä.
- vähentää ruokahävikkiä ja seuraa kouluruokailuun osallistumista yhtenäisillä mittareilla, jotta ongelmiin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa.

- mahdollistaa lasten ja nuorten aidon vaikuttamisen ja osallistamisen sekä kuulee heitä kouluruokailuun liittyen ilman valmiiksi annettuja ideologisia painotuksia.”

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Lahden kaupungissa kouluruokailua kehitetään osana oppilaiden hyvinvoinnin, oppimisen ja kouluyhteisön arjen tukemista. Valtuustoaloitteessa esiin nostetut näkökulmat, kuten ruokailun houkuttelevuus, ruokailuhetken rauhallisuus, aikuisten läsnäolo, ruokakasvatus, osallistaminen sekä ruokahävikin seuranta, ovat perusteltuja ja ajankohtaisia. Näitä teemoja edistetään kaupungissa jo nykyisin sivistyspalveluiden ja Päijät-Hämeen ateriapalveluiden yhteistyönä. Toimintaa kehitetään edelleen saadun palautteen, seurannan ja kokeilujen perusteella.

Kouluruokailua koskevia kysymyksiä on Lahdessa käsitelty myös aiemmin osana päätöksentekoa ja palveluiden kehittämistä. Asia on ollut esillä esimerkiksi valtuustoaloitteissa, muun muassa kaupunginvaltuustossa 14.6.2021 § 70 (Valtuustoaloite liha- ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamiseksi vuoteen 2025 mennessä) sekä 19.5.2025 § 50 (Valtuustoaloite ultraprosoessoidun ruoan poistamisesta Lahden päiväkotien ja koulujen ruokailusta ja sen korvaamisesta ravitsemuksellisesti laadukkaammilla vaihtoehdoilla).

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Lahden kaupunki parantaa ruokailun työrauhaa ja ilmapiiriä lisäämällä aikuisten läsnäoloa ruokailutilanteissa, selkeyttämällä yhteisiä käytäntöjä ja varaamalla ruokailuun riittävästi aikaa. Sivistyslautakunnan käsiteltävänä 10.6.2026 on aiheeseen liittyvä toinen valtuustoaloite, joka käsittelee yläkoulun opettajien valvonta-ateriaedun laajentamista ja yhteisruokailun mahdollisuuden selvittämistä.

Valvonta-ateriaetuuden laajentamista yläkoulun opettajille on valmisteltu lukuvuoden 2025–2026 aikana yhteistyössä rehtoreiden kanssa. Lukujärjestysteknisesti valmistelu mahdollistaa valvonta-ateriaetuuden

laajentamisen koskemaan yläkoulun opettajia kaikissa yläkouluissa 1.8.2026 alkaen. Asian eteneminen edellyttää kuitenkin erillistä päätöksentekoa. Valvonta-ateriaedun laajentamisen tavoitteena olisi vahvistaa aikuisten läsnäoloa ruokailutilanteissa, tukea oppilaiden osallistumista ruokailuun sekä edistää ruokailuhetken rauhallisuutta ja kasvatuksellisuutta. Ruokailuun varattavan ajan riittävyttä arvioidaan ja kehitetään osana koulujen arjen käytäntöjä ja lukujärjestysratkaisuja.

Lukuvuonna 2026–2027 on perusopetuksen tavoitteena toteuttaa pilottikouluissa äänimaisematutkimus, jolle perusopetus on myöntänyt tutkimusluvan. Pyrkimyksenä on selvittää, voidaanko ruokailutilan äänimaisemaa kehittämällä vähentää ruokailun meluisuutta ja lisätä tilan viihtyisyyttä. Tutkimuksen käytännön järjestelyiden valmistelu jatkuu kesäkuussa.

Valtuustoaloitteessa esitetään ruokakasvatuksen lisäämistä, kotitalousopetuksen roolin vahvistamista koko perusopetuksen ajan sekä yhteistyön tiivistämistä kotien, kouluterveydenhuollon ja ruokapalveluiden välillä. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kouluruokailu on osa opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuutta, jossa huomioidaan ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokakasvatusta toteutetaan opetussuunnitelman mukaisesti eri oppiaineissa, kouluruokailussa ja koulun toimintakulttuurissa. Kouluterveydenhuollon kanssa tehdään yhteistyötä terveystarkastuksiin liittyen, ja Päijät-Hämeen ateriapalvelut tapaa kouluterveydenhoitajia säännöllisesti. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan myös kotien kanssa osana kodin ja koulun yhteistyötä.

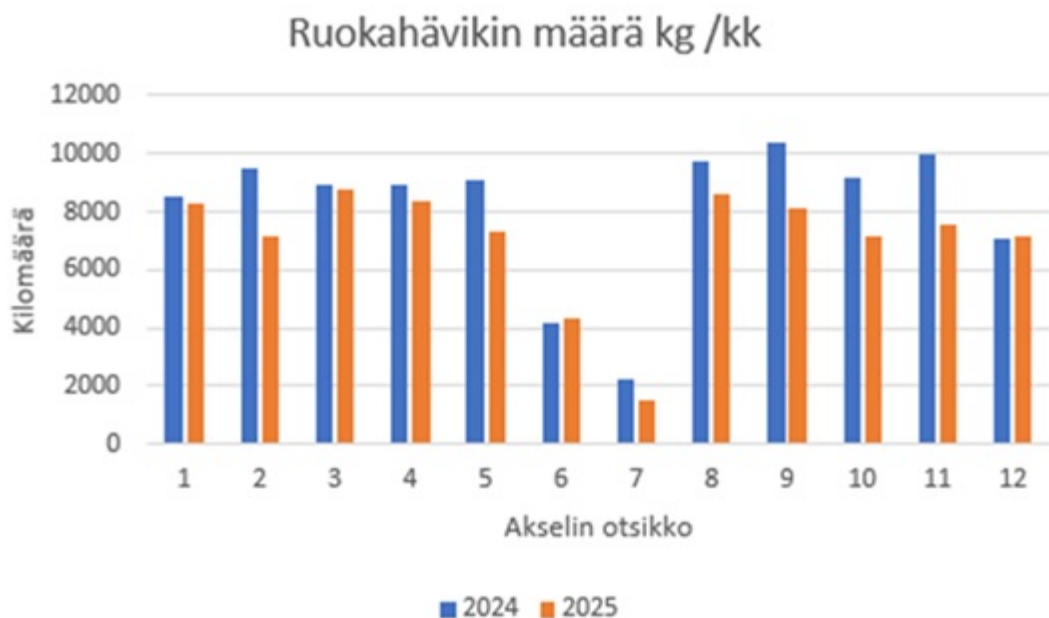
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet edellyttää, että oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Päijät-Hämeen ateriapalvelut järjestää asiakastytyväisyyskyselyt sivistyspalveluiden kaikille asiakasryhmille kerran vuodessa. Lisäksi Päijät-Hämeen ateriapalvelut on järjestänyt vuodesta 2025 alkaen kouluissa makuraateja, joihin

osallistuu eri-ikäisiä oppilaita sekä koulun henkilökuntaa. Makuraadeissa keskustellaan kouluruokailun kehittämisestä, lempiruoista ja ravitsemuksesta sekä maistellaan uusia reseptejä ja raaka-aineita. Ateriapalvelut on ollut mukana myös kaupungin yhteishankkeessa Maistuva kouluruoka, jossa yläkoululaisten kanssa kehitettiin ruokalistalle maistuvia kasvisruokia. Lisäksi oppilailta kysytään neljä kertaa vuodessa lempiruokia, joita toteutetaan ruokalistalla lempiruokapäivinä kevät- ja syyslukukaudella. Ateriapalveluilta saadun tiedon mukaan vuonna 2025 kymmenen suosituinta ruokalajia olivat jauheliha-makaronivuoka, kapteenin kalapalat, lihapyörykät, pinaattiletut, uunimakkara, palermonpasta, kalapuikot, broileripyörykät, vegepuikot ja kalamurekepihvit.

Kaikista ostetuista elintarvikekiloista kotimaisuusaste on 78 %. Päijät-Hämeen ateriapalvelut pyrkii tarjoamaan asiakkailleen ympäristöystävällisiä ruokavaihtoehtoja kuitenkin siten, että asiakkailla säilyy mahdollisuus valintaan. Hankinnoissa keskeisiä lähtökohtia ovat kotimaisuus, laatu, tuoteturvallisuus ja vastuullisuus:

- Naudan, sian ja siipikarjan koko- ja jauheliha ovat 100 % suomalaista.
- Maito- ja maitotaloustuotteet tulevat suomalaisilta maataloilta.
- Kalatuotteet ovat MSC- tai ASC-sertifioituja.
- Tuoreet leivät ovat pääasiassa kotimaisia, lisäksi EU:n alueelta.
- Kokoperunat tulevat Länsi-Suomesta.
- Juuresten ja vihannesten hankintaa ohjaavat tuoreus, -laatu- ja tuoteturvallisuusperiaatteet. Salaatit, tomaatit ja kurkut tulevat EU:n alueelta, kausittain Suomesta.
- Marjat (tuoreet ja pakasteet) ovat saatavuuden mukaan suomalaisia.
- Vuosittain käytetään yli 30 000 kg luomutuotteita.
- Kananmunat ovat suomalaisia.
- Soijaa on korvattu kasvisruuissa luomutofulla, Mifua ei ole käytössä.

Käytössä on tällä hetkellä kuuden viikon kiertävä ruokalista. Heinäkuusta 2026 alkaen käyttöön otetaan kaksi neljän viikon kiertävää ruokalistaa, mikä mahdollistaa suosikkiruokien aiempaa paremman huomioimisen ruokalistasuunnittelussa. Ruokalistalla olevien ruokien menekkiä seurataan aktiivisesti; tavoitteena on valita lapsille ja nuorille mieluisia vaihtoehtoja. Samalla pyritään vähentämään ruokahävikkiä ja hallitsemaan sen syntymistä. Ruokahävikki oli vuonna 2025 yhteensä 84 356 kg, kun vuonna 2024 sitä oli 97 868 kg.

Keväällä 2026 on Kukkasen peruskoulussa pilotoitu kouluruokailun valinnanvapautta ajalla 9.3.–29.5.2026. Pilotissa on kokeiltu useampaan ateriavaihtoehtoon perustuvaa mallia, jonka tavoitteena on ollut lisätä kouluruokailuun osallistumista ja tukea oppilaiden hyvinvointia. Kaikki vaihtoehdot on suunniteltu ravitsemussuosittelun mukaisiksi. Pilotissa oppilaat ovat voineet valita lounaalla itselleen mieluisimman ateriavaihtoehdon kolmesta vaihtoehdosta: perinteisestä linjastolounaasta, leipälounaasta tai puurobaarista. Päijät-Hämeen Ateriapalvelut on toteuttanut pilotoinnin yhteistyössä Lahden kaupungin sivistyspalveluiden kanssa, ja sitä on tarkoitus laajentaa syksyllä 2026 kahteen yhteistyössä valittavaan kohteeseen.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Tavoitteena on kehittää kouluruokailun tarjontaa siten, että mahdollisimman moni oppilas löytää itselleen mieluisan ja ravitsemuksellisesti tasapainoisen vaihtoehdon. Kerran viikossa toteutetaan kasvisruokapäivä, ja muina päivinä kasvisruoka on tarjolla toisena lounasvaihtoehtona. Kasvisruokapäivinä tarjotaan lapsille ja nuorille mieluisiksi arvioituja kasvisruokia, kuten pinaattiohukaisia, ohrapuuroa sekä erilaisia kasvispyöryköitä, -pihvejä ja -puikkoja.

Kasvisruoan tarjonnan ja menekin lisääminen sisältyi vuosina 2023–2025 Lahden kaupungin strategian mukaisiin toimenpiteisiin, joilla pyrittiin edistämään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä luontolähtöisesti. Kouluruokailun kehittäminen tukee myös opetussuunnitelman mukaista ruokakasvatusta ja tarjoaa oppilaille mahdollisuuden tutustua monipuolisesti erilaisiin ruokiin ja makuihin.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero Otsikko

4 Valtuustoaloite kouluruokailun kehittämisestä Lahdessa

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

59

Valtuustoaloite: Uimaopetuksen keskittäminen alakoulun tietyille vuosiluokalle oppimistulosten ja turvallisuuden parantamiseksi

3854/00.01.01.03/2025

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 206

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 10.06.2026

§ 59

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

sivistysjohtaja Mäkelä Mikko

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Valtuutettu Kalle Aaltonen jätti 1.9.2025 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Tausta ja tavoite

Uimataito on kansalaistaito, joka liittyy suoraan yksilön **henkilökohtaiseen turvallisuuteen, liikuntakykyyn ja elämänlaatuun**. Erityisesti Suomessa - tuhansien järvien ja runsaan vesiliikunnan maassa - sen merkitys korostuu. On huolestuttavaa, että yhä edelleen merkittävä osa suomalaislapsista ei saavuta riittävää uimataitoa peruskoulun aikana, vaikka opetus on ollut osa opetussuunnitelmaa jo vuosikymmeniä.

Kuluneen kesän 2025 aikana Suomessa on hukkunut jo vajaa sata henkilöä, joista moni olisi voitu pelastaa, mikäli perustason uimataito ja vesipelastustaidot olisivat olleet hallussa. Nämä luvut osoittavat konkreettisesti, että uimataidon opettaminen ei ole ainoastaan liikunnallinen tai kasvatuksellinen tehtävä - vaan kansanterveydellinen ja turvallisuuspoliittinen kysymys.

Esitys

Esitän, että Lahden kaupungissa uudistetaan perusopetuksen uimaopetuksen rakenne siten, että se keskitetään pääosin alakoulun tietyille vuosiluokalle (esimerkiksi 3. tai 4. vuosiluokka) nykyisen useille vuosiluokille hajautetun mallin sijaan. Keskittämisen yhteydessä uimaopetuksen tuntimäärää kasvatetaan ja opetuksesta tehdään intensiivisempi (esim. useamman viikon uimajakso), jotta taidon oppimiseen tarvittava toistomäärä ja syventyminen voidaan saavuttaa. Nykyisellä mallilla tämä ei toteudu.

Perustelut

1. Oppimisen tehokkuus

Pedagoginen tutkimus ja motoristen perustaitojen oppimista koskeva asiantuntemus osoittavat, että fyysiset ja motoriset taidot, kuten uimataito, omaksutaan tehokkaimmin 6–10 vuoden iässä. Taitojen kehittyminen vaatii intensiivisyyttä ja toistoja - ei harvakseltaan tapahtuvia yksittäistunteja. Hajautettu uimaopetus johtaa usein pinnalliseen taitotasoon ja unohtamiseen. Keskitetty jakso parantaa merkittävästi oppimistuloksia.

2. Taidon säilyvyys

Uimataito on motorinen perustaito, joka säilyy hyvin läpi elämän, **kun se kerran opitaan kunnolla**. Kyky pysyä pinnalla ja liikkua vedessä säilyy jopa vuosikymmeniä, vaikka varsinaista uintiharjoittelua ei jatkuvasti tehtäisi. Tämän vuoksi on järkevää

investoida voimakkaammin siihen vaiheeseen, jossa taidon oppiminen on sekä tehokkainta että pysyvintä.

3. Yhdenvertaisuus ja turvallisuus

Keskittämällä ja tehostamalla opetusta voidaan paremmin varmistaa, että **kaikki oppilaat todella saavuttavat vähintään perustason uimataidon**. Tällä hetkellä osa oppilaista jää jälkeen tai ei käy uimassa riittävästi, ja tilannetta on vaikea seurata hajautetussa mallissa. Intensiteetti mahdollistaa myös erityistukea tarvitsevien lasten aiemman tunnistamisen ja jatko-ohjauksen.

4. Kustannustehokkuus

Uimaopetuksen keskittäminen yhdelle vuosiluokalle ja selkeästi rajatulle jaksolle mahdollistaa kuljetusten, opetusresurssien ja allasaikojen tehokkaamman käytön. Tämän lisäksi selkeä aikataulutus helpottaa opetuksen seurantaa ja raportointia.

5. Ennaltaehkäisevä kansanterveystyö

Uimataidon varmistaminen kaikille lapsille on konkreettinen teko **hukkumisten ehkäisyssä**. Vuosittain Suomessa hukkuu 80–120 ihmistä, ja hukkumisten määrä on keskittynyt erityisesti kesäkuukausiin. Hyvä uimataito vähentää merkittävästi hukkumiskuolemien riskiä.

Yhteenveto

Keskitetty ja vahvistettu uimaopetusmalli tukisi Lahden kaupungin perusopetuksen laatua, kasvatuksellisia tavoitteita ja ennen kaikkea turvallisuutta. Se edistäisi myös yhdenvertaisuutta ja pitkävaikutteista kansalaistaitojen omaksumista. Uudistuksen myötä Lahdella olisi mahdollisuus toimia **edelläkävijänä kansallisessa uimaopetuksessa**, ja samalla vastata ajankohtaiseen huoleen hukkumistapaturmien yleisyydestä Suomessa.

Mikäli nykyinen valtakunnallinen opetussuunnitelma ei salli uimaopetuksen keskittämistä poikkeuksellisen painotetusti yhdelle vuosiluokalle, esitän samalla, että Lahden kaupunki hakee **opetushallitukselta erillistä poikkeuslupaa** kokeiluun, jossa uimaopetus järjestetään intensiivijaksona valitulla alakoulun vuosiluokalla. Kokeilun tavoitteena on tuottaa tietoa keskitetyn opetuksen vaikutuksista uimataidon oppimiseen, oppilaiden yhdenvertaisuuteen ja resurssien käytön tehokkuuteen. Samalla tämä antaa mahdollisuuden kehittää Lahden kaupungista valtakunnallinen **pilottikaupunki**, joka voi toimia suunnannäyttäjänä muille kunnille opetuksen kehittämisessä ja lasten vesiturvallisuuden edistämisessä.

Uimaopetuksen keskittäminen: Tutkittuun tietoon perustuva malli

1. Motoristen taitojen oppiminen on tehokkainta varhaiskouluiässä

Motoriset perustaidot, kuten uimataito, omaksutaan tehokkaimmin noin 6–10 vuoden iässä. Tällöin hermosto on erityisen muovautuva ja vastaanottavainen uusille liiketaidoille, ja lapsen liikunnallinen oppimiskyky on parhaimmillaan.

(Lähde: Gallahue & Ozmun, 2006: Understanding Motor Development)

2. Oppiminen vaatii intensiteettiä ja toistoja

Motoristen taitojen kehittyminen ei tapahdu satunnaisilla yksittäistunneilla, vaan vaatii toistoja, rytmitystä ja intensiivistä harjoittelua. Pitkät tauot hidastavat oppimista, ja osa taidoista jää kehittymättä ilman riittävää altistumista.

(Lähde: Schmidt & Lee, 2011: Motor Learning and Performance)

3. Hajautettu malli ei takaa oppimistuloksia

Useat selvitykset (mm. Kuntaliitto, Liikkuva koulu -ohjelma) ovat osoittaneet, että hajautettu uimaopetusmalli ei takaa kaikkien lasten uimataitoa. Etenkin resurssien, sijaintien tai taustojen osalta eriarvoisessa asemassa olevat oppilaat jäävät helposti jälkeen.

Myös Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) suosittelee keskitettyä ja tehostettua opetusmallia, joka antaa kaikille oppilaille aidon mahdollisuuden saavuttaa uimataito.

(Lähteet: SUH, Kuntaliitto 2017, Liikkuva koulu -selvitykset)

4. Uimataito säilyy pitkäkestoisena perustaitona

Hyvin opittu uimataito säilyy ihmisellä vuosikausia – jopa vuosikymmeniä – vaikka aktiivinen uintiharjoittelu päättyisi. Perustaito, kuten pinnalla pysyminen ja vedessä liikkuminen, palautuu usein myös pitkän tauon jälkeen.

(Lähde: Magill & Anderson, 2014: Motor Learning and Control)

5. Kansanterveyden ja turvallisuuden näkökulma

Hukkumiset ovat Suomessa edelleen merkittävä kansanterveydellinen ongelma. Vuonna 2025 (tilanne 25.8. mennessä) on hukkunut jo 86 henkilöä – monien tapausten yhteydessä korostuu uimataidon puute tai sen riittämätön taso.

Sekä WHO että SUH korostavat lasten uimataitoa keskeisenä hukkumistapaturmien ehkäisyn välineenä.”

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Lahden kaupunginvaltuustossa on jätetty valtuustoaloite, jossa tuodaan esiin huoli lasten ja nuorten uimataidon heikkenemisestä sekä uimaopetuksen järjestämisestä Lahden perusopetuksessa. Aloitteessa korostetaan uimataidon merkitystä keskeisenä turvallisuustaitona sekä osana lasten ja nuorten hyvinvointia ja yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia. Lisäksi aloitteessa kiinnitetään huomiota siihen, että uimaopetuksen toteuttaminen osana koulupäivää kohtaa käytännössä useita haasteita, jotka voivat johtaa epätasa-arvoisiin tilanteisiin oppilaiden välillä.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että kaupungin tulee tarkastella uimaopetuksen nykytilaa perusopetuksessa sekä arvioida keinoja, joilla uimaopetusta voitaisiin vahvistaa ja kehittää suunnitelmallisesti ja yhdenvertaisesti. Aloitteessa toimenpiteeksi ehdotetaan, että Lahden kaupunki keskittäisi uimaopetuksen järjestämisen tietyille alakoulun vuosiluokille, joiden aikana uimaopetus toteutettaisiin useamman viikon intensiivijaksona nykyisen hajautetun mallin sijaan.

Uimataito perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa

Uimaopetus on osa perusopetuksen liikunnan opetusta, ja sen toteutus sekä eteneminen on määritelty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa seuraavasti:

1. - 2. lk: T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito
3. – 6. lk: T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä
7. – 9. lk: T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti liikunnan opetuksessa uimataidon oppiminen rakentuu koko koulupolun ajan portaittain siten, että alkuvaiheessa painottuu veteen totuttautuminen, jota seuraa perusuimataidon saavuttaminen sekä myöhemmissä vaiheissa uima- ja pelastautumistaitojen vahvistaminen.

Perusopetuksen arviointikriteereissä on määritelty 9. vuosiluokan päätteeksi osaamisen kuvaukset arvosanoille 5 (välttävä), 7 (tydyttävä), 8 (hyvä) ja 9 (kiitettävä). Välttävällä tasolla oppilas osaa uida 10 metriä, tyydyttävällä tasolla 50 metriä käyttäen kahta uintitapaa ja sukeltaa viisi metriä. Hyvällä tasolla oppilas

täyttää pohjoismaisen uimataidon kriteerin sekä osaa pelastautua ja pelastaa vedestä, ja kiitettävällä tasolla oppilas ui sujuvasti kahdella uintitavalla sekä hallitsee monipuoliset pelastautumis- ja pelastamistaidot. Suomessa uimataidon määritelmänä käytetään pohjoismaista uimataitomääritelmää, jonka mukaan uimataitoinen henkilö pystyy pudottuaan syvään veteen, pää veden alla, nousemaan pintaan ja uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta 50 metriä selällään.

Uimaopetuksen järjestämisen nykytila Lahden perusopetuksessa

Lahden perusopetuksessa uimaopetus järjestetään keskitetysti 1.–3. vuosiluokkien oppilaille lukuvuosittain vahvistettavan työsuunnitelman mukaisesti. Vuosiluokilla 4–6 uimaopetus toteutetaan osana liikunnan opetusta luokanopettajan toimesta ja vuosiluokilla 7–9 uimaopetuksesta vastaa liikunnanopettaja. Perusopetus kilpailuttaa uimaopetuksen järjestämisen 1.–3. vuosiluokille ja vastaa kuljetusten tilaamisesta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista. Uimaopetuksen järjestäjä laatii uimaopetukseen opetusryhmille aikataulut ja vastaa opetuksesta. Edellisinä lukuvuosina sopimus uimaopetuksen toteutuksesta on ollut Lahden Uimaseuran kanssa.

Lukuvuonna 2024–2025 uimaopetuksen kustannukset koostuivat Lahden Uimaseuran järjestämästä opetuksesta sekä oppilaskuljetuksista. Uimaopetusta järjestettiin yhteensä 603 uintikertaa, joista 1.–2. vuosiluokkien oppilaille toteutui neljä uintikertaa ja 3. vuosiluokan sekä erityisluokkien oppilaille kolme uintikertaa lukuvuoden aikana.

Uimaopetuksen kustannukset olivat yhteensä 52 650 euroa. Kuljetuksia järjestettiin 403 edestakaista matkaa, joiden kokonaiskustannukset olivat 27 775 euroa. Koulupäivän aikana toteutuva uimaopetus tapahtuu uimahallien normaalin asiakastoiminnan ohella.

Vuosiluokilla 4–6 uimaopetus ei ole toteutunut yhdenvertaisesti kaikkien oppilaiden osalta. Uimahalliin lähtevän ryhmän mukana on oltava kaksi aikuista, joista opettaja

vastaa toisen pukuhuoneen valvonnasta sekä itse opetuksesta. Toisen aikuisen tehtävänä on valvoa toista pukuhuonetta sekä huolehtia turvallisuudesta puku- ja pesutiloissa.

Vuosiluokilla 7–9 uimaopetuksen järjestäminen on osin joustavampaa. Opetus toteutetaan yleensä sukupuolen mukaan eriytetyissä, pienemmissä ryhmissä, eikä kahden aikuisen valvontaa aina tarvita. Liikunnanopettaja vastaa omasta ryhmästään, ja oppilaat voivat tietyissä tilanteissa kulkea uimahallille ja takaisin itsenäisesti. Itsenäiseen kulkemiseen liittyy kuitenkin kysymyksiä erityisesti niiden oppilaiden osalta, joilla ei ole koulumatkakorttia.

Mikäli uimahalli ei ole koululta jalan saavutettavissa, kuljetuksista aiheutuu koululle lisäkustannuksia, sillä ne jäävät pääsääntöisesti koulun maksettaviksi. Vaikka Lahdessa oppilasryhmillä on käytössään maksuton paikallisliikenne, on sen käyttö rajattu klo 9–15 väliselle ajalle.

Koulu-uinnin järjestäminen 4.–9. luokkien oppilaille opettajien näkökulmasta

Koulujen liikuntakasvatusohjelman yhdysopettajien kautta kouluille välitetyn kyselyn avoimeen kysymykseen ”Mitä keinoja näet realistisina uimaopetuksen vahvistamiseksi Lahden perusopetuksessa?” vastanneiden vastauksissa nousee esiin laaja yksimielisyys siitä, että nykyinen uimaopetus ei ole riittävää eikä yhdenvertaista, erityisesti vuosiluokilla 4–6. Vastauksissa korostuu huoli siitä, että kaikki oppilaat eivät saa opetussuunnitelman mukaista uimaopetusta tasavertaisesti.

Useat vastaajat tuovat esiin, että uimaopetuksen ja siihen liittyvän turvallisuuden vastuu kohdistuu nykyisellään kohtuuttomasti opettajille. Opettajat kokevat mahdottomaksi vastata samanaikaisesti opetuksesta, oppilaiden valvonnasta sekä turvallisuudesta altaalla ja pukutiloissa. Selkeänä toiveena esitetään, että

uimaopetus toteutettaisiin koulutettujen, ulkopuolisten uimaopettajien toimesta ja että käytettävissä olisi riittävät valvontaresurssit.

Vastauksissa toistuvat myös useat rakenteelliset haasteet, jotka vaikeuttavat uimaopetuksen järjestämistä. Näihin kuuluvat kuljetuksiin liittyvät kustannukset ja aikatauluongelmat, julkisen liikenteen rajaukset, allastilojen niukkuus sekä opetuksellisesti puutteelliset tilat. Lisäksi esiin nousevat koulupäivän rakenteisiin liittyvät haasteet, kuten lukujärjestykset ja kouluruokailu sekä henkilöstöpula, erityisesti toisen vastuullisen aikuisen saatavuus ja henkilökunnan sukupuolijakauma.

Enemmistö vastauksista painottaa, että uimaopetuksen kehittämisen painopisteen tulisi olla alakoulussa, erityisesti vuosiluokilla 1–6. Tätä perustellaan sillä, että nuoremmat oppilaat ovat motivoituneempia ja oppimisvalmiimpia, eikä taitotaso ole vielä ehtinyt eriytyä liikaa. Yläkoulussa uimaopetukseen osallistuminen koetaan osin heikoksi ja resurssien käyttö tehottomaksi.

Lisäksi vastauksissa korostetaan yhdenvertaisuuden ja sensitiivisyyden merkitystä. Tarvetta nähdään sensitiivisille ratkaisuille erityisryhmien osalta, kuten murrosikäisten oppilaiden, kehonkuvaan liittyvien haasteiden tai uskonnollisten syiden huomioimisessa. Myös erillisten ryhmien tarve, esimerkiksi yläkoulussa ei-sekaryhminä toteutettava uimaopetus, nousee esiin. Nykytilanne koetaan eriarvoistavana, sillä ne oppilaat, jotka eniten tarvitsisivat uimaopetusta, jäävät usein opetuksen ulkopuolelle.

Kehittämis ehdotukset ovat vastauksissa konkreettisia ja toistuvia. Esille nousevat muun muassa kaupungin tukema uimapassimalli, uimataidottomille suunnattu tuki- ja lisä uimaopetus, intensiiviset uimaopetusjaksot alakoulussa sekä tarvittaessa ilt opetuksena toteutettavat ratkaisut. Lisäksi ehdotetaan uimakoulujen ja kerhotoiminnan kehittämistä esimerkiksi Harrastamisen Lahden mallin yhteydessä sekä uuden tai paremmin opetuskäyttöön soveltuvan uimahallin tarvetta.

Uimataidon edistäminen Lahdessa tulevaisuudessa

Uimataidon edistäminen Lahdessa perustuu nykytilanteessa vahvaan yhteistyöhön vesiliikuntaseurojen kanssa, joilla on keskeinen rooli sekä koulu-uintien tukemisessa että laajemmin uimaopetuksen järjestämisessä eri kohderyhmille, sekä olemassa olevien allastilojen tehokkaassa hyödyntämisessä. Tulevaisuudessa uimataidon edistämistä vahvistetaan ratkaisevasti vesiliikuntakeskuksen toteuttamisen kautta, jossa keskiössä ovat yhteistyön tiivistäminen sekä tarkoituksenmukaiset, riittävät ja monikäyttöiset tilaratkaisut, kuten opetus- ja nuorisotalat, jotka mahdollistavat uimaopetuksen määrän kasvattamisen, laadun parantamisen ja entistä paremman saavutettavuuden eri asiakasryhmille. Samalla luodaan edellytykset entistä suunnitelmallisemmalle yhteistyölle vesiliikuntaseurojen kanssa, mikä vahvistaa uimaopetuksen kokonaisuutta ja lisää tarjontaa kaupungin alueella.

Perusopetuksen lisäksi uimaopetusta Lahdessa järjestetään kesäisin kaupungin liikuntapalveluiden toimesta alkeisuimakouluina Lahden uimahallissa. Talvikaudella uimaopetusta on tarjolla vesiliikuntaseurojen järjestämänä. Yleisesti uimaopetuksen järjestämisen haasteina ovat erityisesti allastilojen vähyys Lahdessa, opetuslaitteiden rajallinen saatavuus sekä uimaopetuskelpoisen henkilöstöresurssin riittämättömyys, minkä takia uimaopetuksen järjestämiseksi paikallisilla vesiliikuntaseuroilla on keskeinen rooli.

Lahden kaupungissa on käynnistynyt Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Uimataito kaikille -hanke, jonka tavoitteena on vahvistaa perusopetuksen uimataidon opetusta sekä parantaa oppilaiden uimataitoja ja vesiturvallisuustaitoja vuosiluokilla 1–9. Lahdelle myönnetty valtionavustus on 60 000 euroa (80 %), ja hankkeen omarahoitusosuus on 15 000 euroa (20 %). Avustuksen käyttöaika on 1.1.2026–31.7.2027. Hanke toteutetaan perusopetuspalveluiden ja liikuntapalveluiden sekä Lahden Uimaseura ry:n yhteishankkeena, ja sen toimenpiteet kohdennetaan lukuvuoden aikana Lahden alakoulujen 4.–6.-luokkien uimaopetukseen ja vesiturvallisuustaitoihin. Hankkeen avulla laajennetaan uimaopetuksen toteutus tasavertaiseksi kaikille vuosiluokkien 4–6 oppilaille, joiden

uimaopetus ja vesiturvallisuustaitojen vahvistaminen ei tällä hetkellä toteudu yhdenvertaisesti. Kaikilta näiltä vuosiluokilta löytyy heikon uimataidon omaavia oppilaita ja näiden vuosiluokkien uimaopetusta ei ole tähän mennessä toteutettu systemaattisesti. Muutoksella tavoitetaan noin 3 000 oppilasta. Lukuvuodeksi 2026–2027 saadun valtionavustuksen avulla perusopetuksen opettajille suunnattu uimaopetuksen täydennyskoulutus ammattilaisten johdolla vahvistaa osaamista ja madaltaa kynnystä toteuttaa uimaopetusta osana koulupäivää. Tämän lisäksi hankkeen aikana vahvistetaan henkilöstön kulttuurisensitiivistä ja kielitietoista uimaopetusosaamista ja kehitetään pysyvää kunnallista toimintamallia uimataidon tukemiseksi. Hanke toteutetaan edellä kuvatun kaltaisena, mikäli Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy Lahden kaupungin lähettämässä muutoshakemuksessa esitetyt tarkennukset.

Uimataidon kehittäminen ja ylläpitäminen on yhteiskunnallinen tehtävä, joka edellyttää pitkäjänteistä yhteistyötä kaupungin, vapaa-ajan toimijoiden, kolmannen sektorin sekä perheiden kesken. Koulun rinnalla kaupungin liikuntapalveluilla ja vapaa-ajan palveluilla on keskeinen rooli uimataitoa tukevien rakenteiden, toimintamallien ja harrastusmahdollisuuksien tarjoamisessa, kun taas perheillä on merkittävä vastuu lasten uimataidon varhaisessa tukemisessa ja ylläpitämisessä. Laajentamalla koulu-uinnin systemaattista ja säännöllistä toteutumista koskemaan koko alakoulua, on tarpeen tarkastella, voidaanko lasten ja nuorten uimataitoa edistää muilla keinoin. Voidaanko uimataitoa vahvistaa muun muassa uimapassin käyttöönotolla kirjastokortin kaltaisena kannustavana välineenä, uimakerhojen toteuttamisella osana Harrastamisen Lahden mallia sekä järjestämällä maksuttomia, profiloituja uimakouluryhmiä lomaviikoille ja uimaleirejä kesäkauden alkuun? Toiminnan järjestämisen ja mahdollistamisen lisäksi uimataidon merkityksestä on tärkeää viestiä aktiivisesti huoltajille, erityisesti huomioiden uimataidon herkkyyksikausi alle kouluikäisenä.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero	Otsikko
--------	---------

5	Valtuustoaloite, uimaopetuksen keskittäminen ala-koulun tietylle vuosiluokalle
---	--

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

60

Valtuustoaloite: Huoltajien oikeus tulla informoiduksi koulujen ja päiväkotien opetussisällöistä

2245/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

opetus- ja kasvatusjohtaja Virve Jämsén

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 207

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Käsittely

Asian käsittelyn kuluessa jäsen Eero Seesvaara esitti asian palauttamista valmisteluun perusteenaan, että aloitevastauksessa ei vastata aloitteen kysymykseen ulkopuolisista yhteistyökumppaneista.

Jäsen Kalle Aaltonen kannatti tehtyä esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että oli tehty kannatettu palautusesitys, minkä johdosta tulee äänestää. Selostus hyväksyttiin.

Puheenjohtaja teki seuraavan äänestusehdotuksen nimenhuutoäänestyksenä: Ne, jotka kannattavat asian käsittelyn jatkamista äänestävät JAA, ja ne, jotka kannattavat jäsen Seesvaaran palautusehdotusta, äänestävät EI. Äänestysesitys hyväksyttiin.

Suoritetussa äänestyksessä annettiin 9 JAA-ääntä (Markkanen, Laakso, Uosukainen, Lientola, Kastehelmi, Lindqvist, Putula, Bruneau, Komu) ja 2 EI-ääntä (Aaltonen, Seesvaara).

Kaupunginhallitus päätti jatkaa asian käsittelyä äänin 9–2.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Sivistyslautakunta, 10.06.2026

§ 60

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

sivistysjohtaja Mäkelä Mikko

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Valtuutettu Johannes Toepfer ja 11 muuta valtuutettua jättivät 13.4.2026 seuraavan valtuustoaloitteen:

”Huoltajien oikeus tulla informoiduksi koulujen ja päiväkotien opetussisällöistä

Koulujen ja päiväkotien tulee olla sellaisia paikkoja, että niihin voivat vanhemmat hyvillä mielin lähettää lapsensa niin, että he tietävät ja ymmärtävät ainakin suunnilleen sen, millaisin arvoin ja periaattein heidän lapsiaan opetetaan. Monet lait tietysti ohjaavat tätä kasvatus- ja koulutustyötä, mutta myös se, että mitä kumppaneita kouluilla ja muilla kunnalliset toimijoilla on.

Tänä keväänä Lahden pääkirjastolla järjestetään taas Pride-viikon satutuokio, jota suositellaan mainoksen mukaan yli 3-vuotiaille. Ryhmiä pyydetään ilmoittautumaan etukäteen. ”Ryhmät” tässä lienevät päiväkotiryhmiä tms. On epäselvää, olisivatko tällaisessa tilanteessa huoltajat täysin informoituja siitä, että minkälaiseen tilaisuuteen heidän lapsiaan oltaisiin viemässä. Tämä tilaisuus on tuotettu ilmeisesti Lahden Setan kanssa.

Kaupungin kouluissa on ollut useasti yhteistyökumppanina myös Seta, jolla on omia poliittisia tavoitteita, joten sitä voidaan kutsua poliittiseksi etujärjestöksi. Tästä huolimatta Lahden kouluissa on ollut yhteistyötä ko. järjestön kanssa, jonka monet

poliittiset tavoitteet ovat kontroversiaaleja ja nämä eivät nauti kaikkien lasten ja nuorten huoltajien tukea.

Aloitteen tavoitteet:

- Huoltajille on aina oikeus tietää, millaisiin sisältöihin heidän lapsensa osallistuvat. Onko tämä oikeus aina toteutunut yllä kuvatuissa tilanteissa sekä päiväkodeissa että kouluissa?
- Huoltajille on aina oikeus tietää sitä, että minkälaisten koulun ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa opetusta suunnitellaan ja toteutetaan heidän lapsilleen. Onko tämä oikeus toteutunut millä tavalla?
- Miten koulujen ja päiväkotien seksuaali-, perhe- ja terveyskasvatuksissa on hyödynnetty em. poliittisten toimijoiden materiaaleja ja miten tämä on informoitu huoltajille?
- On aloittaa kaupungin tasolla valmistelu siitä, että a) huoltajien oikeudet tulla informoiduksi, tässä tapauksessa jo etukäteen, koulujen ja päiväkotien opetussisällöistä toteutuvat täysimääräisesti ja b) kasvatuksen ja koulutuksen yhteistyökumppanien valinnalla on kaupungissa avoimet, demokraattiset ja yhteneväiset periaatteet ja c) huoltajien oikeutta ilmaista ja ilmoittaa lastensa poissaoloista yllä kuvatuissa poliittista sisältöä sisältävissä tilanteissa vahvistetaan ja d) tällaisen huoltajan lapselle järjestetään rutiininomaisesti korvaavaa toimintaa em. tilanteissa.”

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Lähtökohdat

Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä huoltajien oikeus saada tietoa opetuksesta perustuu lainsäädäntöön sekä opetussuunnitelmajärjestelmään.

Perusopetusta ohjaavat keskeisesti perusopetuslaki (628/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuksen tavoitteista ja tuntijaosta sekä Opetushallituksen antamat opetussuunnitelman perusteet. Näiden pohjalta kunta laatii paikallisen opetussuunnitelman, joka ohjaa opetuksen suunnittelua ja toteutusta käytännössä. Paikallisen opetussuunnitelman ja siihen tehtävät muutokset hyväksyy sivistyslautakunta.

Huoltajien tiedonsaanti opetussisällöistä

Huoltajilla on laaja oikeus saada tietoa opetuksesta ja sen sisällöistä. Tämä toteutuu usealla tavalla: Paikallinen opetussuunnitelma on julkinen asiakirja, joka sisältää opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja arvioinnin periaatteet (ePerusteet-palvelu). Opetussuunnitelma on saatavilla kunnan verkkosivuilla ja sähköisissä palveluissa. Opetussuunnitelman perusteet velvoittavat, että opetuksen keskeiset ratkaisut ja sisällöt kuvataan avoimesti.

Kodin ja koulun yhteistyö

Lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet edellyttävät aktiivista yhteistyötä huoltajien kanssa. Käytännössä tiedonsaanti toteutuu mm. lukuvuosi- ja vuosisuunnitelmien sekä oppilaskohtaisten keskustelujen ja arvioinnin kautta, koulun viestintäkanavissa (esim. Wilma) sekä vanhempainilloissa ja muissa tapaamisissa. Opetussuunnitelman perusteissa korostetaan huoltajien osallisuutta ja mahdollisuutta osallistua opetuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa vastaava oikeus toteutuu varhaiskasvatussuunnitelmien (VASU) kautta, lapsikohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Arvio nykytilasta

Nykyinen sääntely ja käytännöt turvaavat huoltajien oikeuden saada tietoa opetussisällöistä kattavasti, sillä opetuksen tavoitteet ja sisällöt ovat julkisia. Paikallisen opetussuunnitelman perustetekstissä mainitaan, että jokaisen opettajan tulee tiedottaa huoltajia lukuvuoden tavoitteista ja arvioinnin periaatteista säännöllisesti. Tämän lisäksi seudullisiin kyselyihin vastaamalla huoltajilla on mahdollisuus osallistua, ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa. Näiden kyselyiden tuloksia hyödynnetään koulujen toiminnan kehittämiseksi. Opetussuunnitelmajärjestelmä perustuu avoimuuteen ja yhteiseen valmisteluun, mikä vahvistaa huoltajien tiedonsaantia ja luottamusta.

Kehittämisenäkökulmat

Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että Lahden kaupungissa käytössä olevat toimintatavat vastaavat näihin velvoitteisiin ja mahdollistavat huoltajille ajantasaisen ja monikanavaisen tiedonsaannin.

Vaikka tiedonsaanti on lainsäädännön näkökulmasta turvattu, kehittämistarpeita voi kohdentua erityisesti tiedon saavutettavuuteen (selkokielisyys, tiivistäminen), viestinnän yhdenmukaisuuteen koulujen välillä sekä entistä vahvempaan ennakoivaan viestintään (esim. opetuksen teemat ja ilmiöjaksot). Lahden kaupungin varhaiskasvatus ja perusopetus voi tarkentaa omia käytäntöjään näiltä osin ilman lainsäädännön muutoksia.

Lahden kaupungissa käytössä olevat toimintatavat vastaavat näihin velvoitteisiin ja mahdollistavat huoltajille ajantasaisen ja monikanavaisen tiedonsaannin.

Kaupunki pitää tärkeänä tiedon avoimuutta ja kehittää edelleen viestintää huoltajille osana toiminnan kehittämistä.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero	Otsikko
--------	---------

6	Valtuustoaloite: Huoltajien oikeus tulla informoiduksi koulujen ja päiväkotien opetussisällöistä
---	--

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

61

Valtuustoaloite: Perustulokokeilu Lahden työllisyysalueelle

1631/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

työllisyysjohtaja Taisto Tuominen, p. 044 482 6976

yksikön päällikkö Maarit Ahomäki, p. 044 483 0087

yksikön päällikkö Kirsi Burke, p. 044 483 0231

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 208

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kynnäräinen Niko

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitetyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta, 10.06.2026

§ 79

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

elinvoimajohtaja Laavi Elina

Päätösehdotus

Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Perusteluosa

Vasemmistoliiton valtuustoryhmä ym. allekirjoittajat 16.3.2026 jättivät valtuustoaloitteen perustulokokeilusta Lahden työllisyysalueelle.

"Lahden työllisyystilanne on hälyttävä, eikä vanhat keinot pure. Lahti on alueena sopiva strukturoidulle perustulokokeilulle, jolla selvitetään perustulon vaikutusta eri ikäisille ja erilaisia ammattiryhmiä edustavien työttömien työnhakijoiden kohdalla. Perustulokokeilussa tutkittaisiin verrokkiryhmän avulla perustulon vaikutusta yksilön hyvinvointiin, työllisyyteen, tuloihin, yhteiskunnalle tuottamaan panokseen ja yritystoiminnan kasvuun.

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Nykyinen työttömyysturvamalli ei aktivoi työttömiä toivotulla tavalla, vaan passivoi epätyypillistä työstä ja yrittäjyydestä työllistyviä, kun etuuden epäämistä pelätään. Perustulo mahdollistaisi erityisesti tälle ryhmälle aktiivisen työnhaun. Nykyinen työttömyysturvalaki ja sen tiukka tulkinta luovat esteitä työttömän työnhakijan työllistymiselle yhdistämällä yritystoimintaa ja palkkatyötä. Laki ja sen tulkinta saattavat jopa pakottaa lopettamaan orastavan yritystoiminnan palkkatyön päättyessä. Perustulokokeilulla voitaisiin selvittää, parantaisiko perustulo työllistymisen ja taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymistä kontrolliin perustuvaan työttömyysturvamallia paremmin.

Me allekirjoittaneet ehdotamme, että Lahden kaupunki edistäisi kokeilulakia, joka mahdollistaisi esimerkiksi kolmivuotisen perustulokokeilun, josta tehtäisiin huolellinen arviointi verrokkiryhmän avulla.

Lähteitä ja luettavaa:

Suomen perustulokokeilun arviointi, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:15 [<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/7127f99c-1452-4ba0-aa855963ed082fca>]

Irlannin taiteilijoiden perustulokokeilun arvioinnit:

<https://www.gov.ie/en/department-of-culture-communications-and-sport/publications/basic-income-for-the-arts-pilot-scheme-reports/>

Skotlannin selvitys perustulomalleista: <https://whatworksscotland.ac.uk/wp-content/uploads/2018/10/WhatWorksScotlandBasicIncomeScopingReview1210FINA.L.pdf>

Vastaus valtuustoaloitteeseen:

Vastausluonnos on lähetetty valtuustoaloitteen tekijöille sähköpostilla 28.5.2026.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Lahden työllisyysalueella tulisi selvittää ja mahdollisesti käynnistää alueellinen perustulokokeilu työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Aloitteen tavoitteita ja toteuttamiskelpoisuutta on arvioitu suhteessa käytettävissä olevaan tutkimusnäyttöön, kansallisiin ja kansainvälisiin kokeilukokemuksiin sekä Lahden työllisyysalueen työllisyystilanteeseen ja käytössä oleviin työllisyyspalveluihin.

Kansalliset ja kansainväliset kokemukset perustulokokeiluista

Perustulo herättää ymmärrettävästi paljon kiinnostusta. Ajatus taloudellisesta turvasta, joka antaa ihmiselle tilaa rakentaa omaa polkuaan työhön ja osallisuuteen, on inhimillisesti vahva ja poliittisesti houkutteleva.

Meillä on olemassa vahva tietopohja perustulon vaikutuksista aiempien kokeilujen tuloksissa. Suomessa toteutettiin vuosina 2017–2018 valtakunnallinen perustulokokeilu, jota on arvioitu laajasti ja riippumattomasti. Kokeilun keskeinen johtopäätös oli, että perustulolla ei ollut merkittäviä työllisyyttä parantavia vaikutuksia kokeiluryhmätasolla. Sen sijaan kokeilulla havaittiin selvästi myönteisiä vaikutuksia osallistujien psyykkiseen hyvinvointiin, koettuun taloudelliseen turvallisuuteen, luottamukseen viranomaisiin sekä koettuun byrokratiaan.

Sosiaalipolitiikan professori Olli Kangas on tutkimuksissaan avannut kokeilun tuloksia. Suomen kokeilu osoitti joitakin työllisyysvaikutuksia, jotka eivät tosin olleet kokonaisuudessaan tilastollisesti merkittäviä. Vaikutukset olivat suurempia toisena kokeiluvuotena, jolloin Juha Sipilän hallituksen aktiivimalli oli voimassa. Aktiivimallin katsottiin vaikuttaneen tuloksiin, koska ennen aktiivimallin voimaantuloa, eli ensimmäisenä kokeiluvuonna, työllisyysvaikutusta ei koeryhmällä havaittu. Kokeilun perusteella työllistymiskannustimien parantaminen, vastikkeettomuus ja byrokratian purkaminen näyttäisi olevan hyvin rajallisesti toimiva keino työllisyyden edistämiseen.

Kansainvälisissä perustulokokeiluissa työllisyysvaikutukset ovat jääneet kokonaisuutena vähäisiksi, pääosin neutraaleiksi tai paikoin lievästi myönteisiksi. Lähimpänä Suomen kokeilua ovat olleet Kanadassa 1970-luvulla ja Alankomaissa lähes Suomen kokeilun kanssa yhtä aikaa toteutetut kokeilut.

Kanadassa 1970-luvulla toteutetussa Manitoban Mincome kokeilussa vastikkeeton tai heikosti ehtosidonnainen tulotuki ei lisännyt merkittävästi työttömyyttä tai työllisyyttä. Työnteon määrä väheni vähäisesti ja muutokset liittyivät pääosin väliaikaisiin elämäntilanteisiin, kuten lastenhoitoon ja opintoihin.

Alankomaiden kunnallisissa kokeiluissa sosiaaliturvan ehtojen keventämisellä ei saavutettu merkittäviä työllisyyden lisäyksiä, mutta myöskään kielteisiä vaikutuksia työllistymiseen ei havaittu. Joissakin ryhmissä havaittiin lieviä myönteisiä vaikutuksia työmarkkinoille hakeutumiseen silloin, kun etuuksien ja ansiotulojen yhteensovittamista joustavoitettiin.

Suomen kokeiluun liittyvän tutkimustiedon ja kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden perusteella perustulo ei yksin ratkaise työmarkkinoiden rakenteellisia haasteita, kuten osaamisvajeita tai työn ja tekijöiden kohtaanto-ongelmia, jotka Lahdessaakin ovat työttömyyden perustekijöitä.

Tausta ja perusteet

Valtuustoaloitteessa on esitetty, että Lahden kaupungin tulisi edistää alueellista perustulokokeilua. Aloitetta on arvioitu kokonaisuutena lainsäädännön, kuntien toimivallan, perustuslain asettamien reunaehtojen sekä kaupungin taloudellisen ja toiminnallisen vastuun näkökulmasta.

Sosiaaliturvan etuusjärjestelmä, mukaan lukien perustuloa vastaavat etuudet, kuuluu valtakunnallisen lainsäädännön piiriin. Kunnalla ei ole toimivaltaa luoda tai muuttaa sosiaaliturvaetuuksia itsenäisesti. Alueellinen perustulokokeilu edellyttäisi erillistä kokeilulakia, poikkeuksia voimassa olevaan sosiaaliturvalainsäädäntöön,

perustuslakivaliokunnan käsittelyä sekä valtion rahoituspäätöksiä. Lisäksi alueellinen raja-
rajaus herättää merkittäviä perusoikeudellisia kysymyksiä, erityisesti perustuslain
yhdenvertaisuussäännöksen näkökulmasta.

Vaikka hallitusohjelmakirjaus ei ole muodollinen oikeudellinen edellytys
lainsäädäntötyölle, käytännössä näin laajaa ja perusoikeuksien kannalta herkkää
sosiaaliturvakokeilua ei ole realistista käynnistää ilman valtioneuvoston selkeää
poliittista sitoutumista. Hallitusohjelma ohjaa sosiaali- ja työllisyyspoliittista
lainsäädäntöä, rahoitusta ja virkamiesvalmistelua, ja vastaavan kokeilun
käynnistäminen ilman ohjelmason linjausta olisi poikkeuksellista ja poliittisesti
riskialtista.

Aiemmista perustulokokeiluista saatu tutkimusnäyttö osoittaa, että perustulolla on
ollut myönteisiä hyvinvointivaikutuksia, mutta sen työllisyysvaikutukset ovat jääneet
vähäisiksi. Kokeilu ei ole merkittävästi lyhentänyt työttömyyden kestoa tai
vähentänyt pitkäaikaistyöttömyyttä. Lahden kaupungin näkökulmasta tämä on
merkittävää, sillä kaupungilla on jo ennestään huomattava vastuu työttömyydestä
aiheutuvista kustannuksista. Alueellinen perustulokokeilu toisi kaupungille uusia
taloudellisia riskejä ilman riittävää näyttöä kustannuksia hillitsevista vaikutuksista.
Aloite ei olisi toteutettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa.

Edellä esitetyn perusteella arvioidaan, että alueellista perustulokokeilua ei ole
realistista käynnistää Lahden kaupungin aloitteesta nykyisessä tilanteessa.
Kaupungilla ei ole toimivaltaa toteuttaa kokeilua itsenäisesti, eikä kokeilua voida
käytännössä edistää toteutusvaiheeseen ilman hallitusohjelmatasoista linjausta ja
valtioneuvoston sitoutumista. Tämän takia erillistä vaikutusten ennakkoarviointia ei
ole toteutettu. Tarkoituksenmukaisempaa on hyödyntää perustulokokeiluista saatuja
oppeja työllisyyspalvelujen ja kohdennettujen, määräaikaisten tukimallien
kehittämisessä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa sekä seurata ja tarvittaessa
osallistua tulevaan valtakunnalliseen keskusteluun ja valmisteluun.

Arvio alueellisesta perustulokokeilusta Lahden työllisyysalueella

Edellä kuvattuun kansalliseen ja kansainväliseen näyttöön perustuen valtuustoaloitteessa esitetty alueellinen perustulokokeilu ei sellaisenaan olisi vaikuttavin keino työllisyyden edistämiseksi Lahden seudulla, eikä hallinnollisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukainen ilman valtakunnallista lainsäädäntö- ja rahoituskehystä. Tutkimusten perusteella työttömyyden ja heikon työmarkkina-aseman taustalla olevat haasteet liittyvät useimmiten osaamiseen, työkykyyn, terveydellisiin tekijöihin sekä työmarkkinoiden rakenteisiin, eivät ensisijaisesti etuusjärjestelmän muotoon.

Aiemman tutkimusnäytön perusteella alueellinen perustulokokeilu ei todennäköisesti lyhennä työttömyyden kestoa tai vähennä pitkäaikaistyöttömyyttä siinä määrin, että se pienentäisi Lahden kaupungin työttömyysturvan rahoitusvastuuta, vaan se voisi jopa lisätä kaupungin kokonaiskustannuksia uuden etuusmenon tullessa nykyisten työttömyydestä aiheutuvien kustannusten päälle.

Lahden työttömyys on luonteeltaan pääosin rakenteellista ja painottuu pitkäaikaistyöttömiin, ikääntyneisiin, vailla ammatillista tutkintoa oleviin sekä työkykyhaasteita kokeviin ryhmiin, joiden työllistymisen esteet liittyvät ensisijaisesti osaamiseen, työkykyyn ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin, eikä etuusjärjestelmän kannustimiin tai hallinnollisiin prosesseihin. Aiempi tutkimusnäyttö osoittaa, että perustulokokeilu ei ole merkittävästi lisännyt työllistymiseen tähtäävää aktiivisuutta juuri näissä ryhmissä, eikä vähentänyt pitkäaikaistyöttömyyttä, minkä vuoksi alueellinen perustulokokeilu kohdistuisi Lahdessa työttömyyden rakenteelliseen ytimeen nähden väärään ongelmaan, eikä tarjoaisi vaikuttavaa ratkaisua kaupungin keskeisiin työllisyys- ja kustannushaasteisiin.

Lahden kaupungin työttömyysturvan rahoitusvastuu kohdistuu selvästi pitkittyneeseen ja rakenteelliseen työttömyyteen, mikä ilmenee rahoituksen

jakaumasta: työmarkkinatuen osuus on 22,0 milj. euroa eli 88,4 % kaikista kaupungin rahoittamista työttömyysturvamenoista (yhteensä 24,9 milj. euroa). Peruspäivärahan osuus on vain 0,7 milj. euroa (2,9 %) ja ansiopäivärahan perusosan osuus 2,2 milj. euroa (8,8 %). Rahoitusrakenne osoittaa, että kustannuspaine syntyy pääosin henkilöistä, joiden työttömyys on pitkäkestoista ja jotka eivät ole työmarkkinoiden piirissä ansiosidonnaisen turvan kautta. Kaupungin taloudellinen riski liittyy ensisijaisesti pitkäaikaistyöttömyyden määrään ja kestoon, joihin alueellisella perustulokokeilulla ei aiemman tutkimusnäytön perusteella ole ollut riittävää vaikuttavuutta.

Alueellinen perustulokokeilu todennäköisesti vahvistaisi kokeiluun osallistuvien subjektiivista osallisuuden, turvallisuuden ja toimijuuden kokemusta parantamalla taloudellista ennakoitavuutta ja vähentämällä arjen epävarmuutta, mikä voi lisätä osallistumista vapaaehtoistoimintaan, yhteisölliseen toimintaan ja oman elämäntilanteen hallintaan; Lahden työttömyyden rakenteen näkökulmasta tällainen osallisuus kuitenkin kanavoituu pääosin työmarkkinoiden ulkopuoliseen osallistumiseen, eikä tutkimusnäyttö tue oletusta siitä, että perustulo lisäisi merkittävästi työmarkkinaosallisuutta tai työllistymiseen johtavaa aktiivisuutta, minkä vuoksi osallisuusvaikutus jäisi kaupungin keskeisten työllisyys- ja elinvoimatavoitteiden kannalta rajalliseksi.

Kaupunki hyödyntää perustulokokeiluista saatuja kansallisia ja kansainvälisiä oppeja ensisijaisesti työllisyyspalvelujen kehittämisessä siten, että palvelujen asiakaslähtöisyys ja ennakoitavuus vahvistuvat, taloudellista epävarmuutta vähennetään määräaikailla ja kohdennetuilla ratkaisilla ja työllistymistä tuetaan vaikuttavimmin yhdistämällä taloudellinen turva, osaamisen kehittäminen, työkyvyn tuki ja tiivis työnantajayhteistyö.

Lahden kaupungin hallintosäännön (nro 2026/10) Elinvoiman palvelualueella koskevien erillisäytäntöjen 3 §:n mukaan elinvoima- ja hyvinvointilautakunta vastaa

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

mm. työllisyyspalveluista, hyvinvoinnin kehittämisestä sekä terveyden edistämisestä ja osallisuudesta. Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta toteaa, että alueellista perustulokokeilua ei ole realistista käynnistää Lahden kaupungin aloitteesta ilman valtion sitoutumista. Lahden kaupungilla ei ole mahdollista toteuttaa alueellista perustulokokeilua itsenäisesti, koska kokeilu edellyttäisi erillistä lainsäädäntöä, poikkeuksia valtakunnalliseen sosiaaliturvajärjestelmään, perustuslakivaliokunnan käsittelyä sekä valtion rahoituspäätöksiä.

Lahden kaupunki hyödyntää aiemmista perustulokokeiluista saatuja kokemuksia työllisyyspalvelujen sekä kohdennettujen ja määräaikaisten tukimallien kehittämisessä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

KV: -

Liitteet

Numero Otsikko

7 Vasemmistoliiton valtuustoryhmän ym. aloite

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

62

Valtuustoaloite: Painetun oppimateriaalin käytön mahdollistaminen Lahden lukioissa

934/00.01.01.03/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

osaamisjohtaja Jyrki Rosti, p. 050 559 7840

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 10.08.2026

§ 209

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitettyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta, 10.06.2026

§ 80

Päätös

Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta päätti antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen lausunnon todeten, että Lahden lukioissa oppimateriaalien valinnassa lähtökohtana on turvata lukiokohtaisten aineryhmien pedagoginen harkinta. Aineryhmällä tulee olla mahdollisuus ottaa käyttöön oppiaineen, opintojakson ja opiskelijaryhmän kannalta tarkoituksenmukaisin oppimateriaali, kuten painettuja oppikirjoja. Hankinnat tehdään lukion talousarvion puitteissa osana normaalia pedagogista ja taloudellista suunnittelua.

Esittelijä

elinvoimajohtaja Laavi Elina

Päätösehdotus

Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta päättää antaa vastauksenaan valtuustoaloitteeseen perusteluosassa esitetyn.

Käsittely

Käsittelyn aikana esittelijä muutti päätösehdotustaan kuulumaan seuraavasti:

"Elinvoima- ja hyvinvointilautakunta päättää antaa vastauksenaan

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

valtuustoaloitteeseen perusteluosan mukaisen lausunnon todeten, että Lahden lukioissa oppimateriaalien valinnassa lähtökohtana on turvata lukiokohtaisten aineryhmien pedagoginen harkinta. Aineryhmällä tulee olla mahdollisuus ottaa käyttöön oppiaineen, opintojakson ja opiskelijaryhmän kannalta tarkoituksenmukaisin oppimateriaali, kuten painettuja oppikirjoja. Hankinnat tehdään lukion talousarvion puitteissa osana normaalia pedagogista ja taloudellista suunnittelua”.

Lautakunta hyväksyi muutetun päätösehdotuksen yksimielisesti.

Perusteluosa

Kokoomuksen valtuustoryhmä ja 17 muuta valtuutettua jättivät 9.2.2026 seuraavan valtuustoaloitteen:

”Toisen asteen maksuttomuus on nostanut esiin pedagogisia, taloudellisia ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä opetuksen järjestämisessä. Lukion opetussuunnitelmassa korostetaan yksilöllistä tukea, hyvinvointiosaamista ja monipuolisia oppimisstrategioita. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että opetuksessa on mahdollista hyödyntää erilaisia oppimisen välineitä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tällä hetkellä Lahden lukioissa opetus perustuu pääosin digitaalisiin oppimateriaaleihin, eikä opiskelijoille tarjota mahdollisuutta käyttää painettua oppimateriaalia. Digitaaliset aineistot ovat monessa tilanteessa hyödyllisiä, mutta painetulla materiaalilla on omat pedagogiset vahvuutensa, ja tietyissä oppiaineissa tai tilanteissa se voi olla digimateriaalia tarkoituksenmukaisempi oppimisen väline. Lahdessa on tällä hetkellä mahdollista suorittaa lukio koskematta koulutuksen aikana lainkaan fyysiseen kirjaan.

Tutkimusten mukaan painetusta materiaalista lukeminen voi tukea keskittymistä, syvällistä ymmärtämistä ja kokonaisuuksien hahmottamista. Lukukokemuksen fyysisyys voi helpottaa muistamista ja jäsentämistä verrattuna jatkuvaan ruudulta lukemiseen. Myös lukutaitoon ja oppimiseen liittyvät tutkimukset viittaavat siihen, että paperinen kirja tukee monien oppijoiden oppimisprosessia. Pitkäjänteinen lukeminen vahvistaa myös empatiaa tunnetaitojen kehittymistä.

Lasten ja nuorten hyvinvointia koskevissa kansallisissa suosituksissa on tuotu esiin digitaalisen median käytön vaikutuksia keskittymiseen ja hyvinvointiin. Vaikka suositukset on laadittu nuoremmille ikäryhmille, ne heijastavat laajempaa yhteiskunnallista keskustelua digitaalisten välineiden käytön määrästä ja laadusta sekä tarpeesta tasapainottaa ruutuaikaa muilla oppimisen ja työskentelyn muodoilla myös toisella asteella.

Lahden kaupungin strategia painottaa laadukasta oppimista, opiskelijoiden hyvinvointia, osallisuutta ja vastuullisia ratkaisuja. Näiden tavoitteiden näkökulmasta on perusteltua arvioida, miten oppimateriaalivalinnat tukevat pedagogista laatua, opiskelijoiden jaksamista ja opetuksen monimuotoisuutta.

Oppimateriaalien valintaan liittyy myös taloudellinen näkökulma. Digitaaliset oppimateriaalit perustuvat usein määräaikaisiin lisensseihin, kun taas painettu oppikirja on kierrätettävissä ja tulee useamman käyttökerran jälkeen kokonaiskustannuksiltaan edullisemmaksi. Peruskoulussa oppikirjojen kierrätys on vakiintunut ja toimiva käytäntö, ja vastaavanlaista mallia on mahdollista hyödyntää myös lukioissa. Painettujen oppikirjojen käyttö ei edellytä, että jokaisella opiskelijalla olisi oma kirja, vaan oppiainekohtainen, rajattu kirjamäärä (esimerkiksi 120–150 kappaletta) mahdollistaa joustavan ja kustannustehokkaan käytön.

Lisäksi oppimateriaalien valinta on osa opettajan pedagogista vapautta. Opettaja

tuntee oman oppiaineensa sisällölliset vaatimukset sekä opiskelijaryhmän tarpeet parhaiten, ja tämän asiantuntemuksen hyödyntäminen tukee opetuksen laatua ja vaikuttavuutta. Kyse ei ole digimateriaalien korvaamisesta, vaan vaihtoehtojen mahdollistamisesta pedagogisen harkinnan tueksi.

Edellä mainituin perustein Lahden Kokoomuksen valtuustoryhmä esittää, että kaupunki selvittää:

1. Kuinka monella ja minkä oppiaineiden opettajilla on halukkuutta käyttää painettua oppimateriaalia digimateriaalin sijasta tai sen rinnalla sekä millaisissa opetustilanteissa painettu materiaali koetaan pedagogisesti tarkoituksenmukaiseksi?
2. Onko opiskelijoilla tai opiskelijaryhmillä kiinnostusta tai tarvetta käyttää painettua oppimateriaalia tietyissä oppiaineissa tai jaksoissa, ja miten tämä tukee oppimista ja opiskelijoiden hyvinvointia?
3. Millaisia taloudellisia ja logistisia vaikutuksia painetun, kierrätettävän oppimateriaalin käytöllä olisi verrattuna nykyiseen digitaaliseen käytäntöön, huomioiden oppimateriaalien elinkaarikustannukset, kierrätys sekä rajatut kirjamäärät oppiainetta kohden?
4. Millainen kevyt ja nopea toimintamalli voidaan luoda, jolla opettaja voi pedagogisin perustein hakea lupaa painetun oppimateriaalin tilaamiseen, ja miten päätöksenteko voidaan toteuttaa selkeällä vastuunjaolla ja ilman tarpeetonta hallinnollista viivettä?

Selvitys toteutetaan kaupungin strategian, lukion opetussuunnitelman ja hyvinvointia koskevien suositusten mukaisesti siten, että sen perusteella voidaan tehdä päätös painetun oppimateriaalin käytön mahdollistamisesta lukioissa, ja että selvitys sisältää selkeän ehdotuksen toimintamallista, aikataulusta ja vastuista.”

Valtuustoaloitteessa nostetaan esille lukion opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen saavuttamisen edellytyksinä mahdollisuus hyödyntää erilaisia oppimisen välineitä pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla.

Aloitteessa viitataan tutkimuksiin, joiden mukaan painetusta oppimateriaalista lukeminen voi tukea keskittymistä, syvällistä ymmärtämistä ja kokonaisuuksien hahmottamista.

Esille tuodaan myös taloudellinen näkökulma, minkä mukaan painettujen oppikirjojen rajattu määrä (esimerkiksi 120–150 kappaletta) mahdollistaisi joustavan ja kustannustehokkaan käytön perusopetuksen mallin mukaan.

Lisäksi aloitteessa pidetään tärkeänä, että oppimateriaalien valinta on osa opettajan pedagogista vapautta. Opettaja tuntee oppiaineensa sisällölliset vaatimukset sekä opiskelijaryhmän tarpeet parhaiten.

Aloitteen mukaan digimateriaaleja ei olisi tarkoitus korvata, vaan mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja pedagogisen harkinnan tueksi.

Valtuustoaloitteessa pyydetään selvitystä neljään kysymykseen:

- 1) Kuinka monella ja minkä oppiaineiden opettajilla on halukkuutta käyttää painettua oppimateriaali digimateriaalin sijasta tai sen rinnalla sekä millaisissa opetustilanteissa painettu materiaali koetaan pedagogisesti tarkoituksenmukaiseksi?
- 2) Onko opiskelijoilla tai opiskelijaryhmillä kiinnostusta tai tarvetta käyttää painettua oppimateriaalia tietyissä oppiaineissa tai jaksoissa, ja miten tämä tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja jaksamista?
- 3) Millaisia taloudellisia tai logistisia vaikutuksia painetun, kierrätettävän oppimateriaalin käytöllä olisi verrattuna nykyiseen digitaaliseen käytäntöön, huomioiden oppimateriaalien elinkaarikustannukset, kierrätys sekä rajatut kirjamäärät oppiainetta kohti?

4) Millainen kevyt ja nopea toimintamalli voidaan luoda, jolla opettaja voi pedagogisin perustein hakea lupaa painetun oppimateriaalin tilaamiseen, ja miten päätöksenteko voidaan toteuttaa selkeällä vastuunjaolla ja ilman tarpeetonta hallinnollista viivettä?

Aloitteen mukaan selvitys toteutetaan kaupungin strategian, lukion opetussuunnitelman ja hyvinvointia tukevien suositusten mukaisesti siten, että sen perusteella voidaan tehdä päätös painetun oppimateriaalin käytön mahdollistamisesta lukioissa, ja selvitys sisältää selkeän ehdotuksen toimintamallista, aikataulusta ja vastuista.

Nykytila

Opettajat käyttävät opetuksessaan pääasiassa digitaalista kustannettua materiaalia. Opetuksen tukena käytetään myös mm. monisteita, multimodaalisia materiaaleja (ääni, kuva, videot, noin ¾) sekä vihkotyöskentelyä.

Osa opettajista on tehnyt itse digitaalista opetusmateriaaleja O365-, Google Classroom- tai Moodle -ympäristöihin.

Painettuja oppimateriaaleja on mahdollista saada oppimisen tueksi osassa oppiaineita / opintojaksoja erityisopettajan kautta rajatusti (noin 5 painettua kirjaa / opintojakso).

Opintojaksojen kokeet, kuten myös ylioppilaskokeet tehdään digitaalisessa ympäristössä ja osa tehtävätyypeistä edellyttää digitaalisuutta.

Painetut oppimateriaalit eivät mahdollista esimerkiksi autokorjaavia tehtäviä, videota ja ääntä sekä samanlaista päivittyvyyttä kuin digitaaliset alustat.

Maaliskuussa 2026 Lahden kaupungin lukiodien opettajille ja opiskelijoille tehtiin oppimateriaalikysely valtuustoaloitteen pohjalta. Kyselyjen tulokset ovat liitteissä 2 ja 3.

Opettajien kyselyn yhteenveto

Kyselyn perusteella vain 5 % opettajista kokee, että voisi siirtyä käyttämään pelkästään painettuja oppimateriaaleja.

Selkeästi kannatetuin vaihtoehto on painettujen kirjasarjojen tarjoaminen luokkiin ryhmäkohtaiseen käyttöön. Kirjoja hyödynnettäisiin erityisesti oppituntien aikana.

Paperisten oppimateriaalien suurimmat hyödyt liittyvät teorian opiskeluun ja kertaamiseen. Sen sijaan tehtävälustoina sekä materiaalien jakamisessa digitaalisille ratkaisuille on selkeä tarve.

Painettujen oppimateriaalien hyöty korostuu erityisesti eriyttämisessä. Niitä pidetään tärkeinä opiskelijoille, joilla on lukemisen haasteita tai heikko kielitaito, mutta myös motivoituneille ja tavoitteellisille opiskelijoille. Nykyinen tarjonta ei täysin vastaa tarvetta.

Paperisten oppimateriaalien keskeiset hyödyt:

- Kokonaisuuksien helpompi hahmottaminen
- Vähäisempi kognitiivinen kuormitus verrattuna tietokoneen näyttöön
- Keskittymisen parantuminen, kun verkkoharhailu ja tekoälyn liiallinen käyttö vähenevät

Mahdollisia käytännön toteutustapoja:

- Kirjojen säilyttäminen luokkien kaapeissa helposti saatavilla
- Painettujen materiaalien käyttö erityisopetuksessa eriyttämisen tukena

Keskeiset haasteet:

- Kustannukset
- Logistiset järjestelyt
- Kahden rinnakkaisen materiaali muodon hallinnan vaikeus
- Kaikki digitaaliset materiaalit eivät sovellu painettuina käytettäväksi

Opiskelijoiden kyselyn yhteenveto

Opiskelijat kokevat, että painettu oppimateriaali tukee keskittymistä, ymmärtämistä ja muistamista paremmin kuin digitaaliset materiaalit.

Kysyttäessä kumman oppimateriaalin opiskelijat valitsisivat mieluummin, merkittävää eroa ei saatu. Kyselyn perusteella nousee kuitenkin selkeästi esiin tarve painetulle oppimateriaalille digimateriaalin rinnalle. Tämä tarve korostuu erityisesti humanistisissa aineissa. Matematiikassa vastaukset jakautuvat tasan, ja kieliaineissa painetun oppimateriaalin etu on melko pieni.

Opiskelijat toivovat tasapainoa digitaalisten ja painettujen oppimateriaalien käytön välillä.

Aloitekysymys 1

Kyselyn perusteella vain 5 % opettajista voisi siirtyä käyttämään pelkästään painettuja oppimateriaaleja. Painetun oppimateriaalin käytön hyöty nähdään erityisesti teorian opiskelussa ja kertaamisessa sekä eriyttämisessä ylös- ja alaspäin.

Parhaana ratkaisuna esitetään painetun oppimateriaalin käytön mahdollistaminen digimateriaalin rinnalla.

Aloitekysymys 2

Opiskelijat kokevat, että painettu oppimateriaali tukee keskittymistä ja ymmärtämistä. Oppimistulosten näkökulmasta ero digitaaliseen materiaaliin verrattuna ei kuitenkaan ole merkittävä.

Opiskelijat toivovat tasapainoa digitaalisen ja painetun oppimateriaalin käytön kesken.

Oppiaineiden välillä on eroja: tarve painetulle materiaalille korostuu erityisesti humanistisissa aineissa.

Aloitekysymys 3

Kyselyiden tulokset ja toimintaympäristön reunaehdot huomioiden siirtyminen pelkästään painettuihin oppimateriaaleihin ei ole mahdollista eikä pedagogisesti perusteltua.

Yksinomaan painettuun materiaaliin siirtyminen olisi jonkin verran kustannustehokkaampaa huomioimatta logistiikkaan liittyviä kustannuksia. Kaikille opiskelijoille tarjottava hybridimalli tuottaisi minimissäänkin merkittäviä lisäkustannuksia.

Tarvittavien oppikirjojen määrää voidaan joillakin opintojaksoilla rajata, mutta se ei ole mahdollista kaikissa aineissa eikä kaikissa opintojaksoissa. Todellinen tarve on merkittävästi suurempi mitä aloitteessa oli arvioitu, koska lukion toiminta perustuu viiteen periodiin ja osa opintojaksoista sijoittuu periodien yli.

Esimerkiksi englannin ensimmäiselle opintojaksolle tarvitaan yksin Gaudiassa 460 oppikirjaa (moduulit 1 ja 2) ja kolmannelle opintojaksolle 320 oppikirjaa jne.

Painettujen oppikirjojen kokonaismäärä kaikki vuositaset huomioiden olisi noin 1875. Pienimmästä tarpeesta esimerkkinä terveystieto, mihin tarvitaan ensimmäiselle opintojaksolle noin 180 oppikirjaa jne. Painettujen oppikirjojen kokonaismäärä kaikki

vuositasot huomioiden olisi noin 445. Näissä luvuissa ei ole vielä huomioitu kaksi kertaa vuodessa ylioppilaskokeisiin valmistautuvien opiskelijoiden vaikutusta.

Puhtaan painetun oppimateriaalin malli tuottaisi myös merkittäviä logistisia haasteita. Mikäli siirryttäisiin pelkästään painettuun oppimateriaaliin, hankittavan oppimateriaalin tarve olisi esimerkiksi yksin Lahden lukio Gaudiassa

karkeasti arvioiden 13 000. Kaikkiin aineisiin ei ole painettua oppimateriaalia saatavilla.

Aloitekysymys 4

Oppimateriaalit tilataan keskitetysti keväisin massahankintana, mikä on kustannustehokkaampaa kuin erillistilaukset. Tilattavien materiaalien tarve selvitetään ja ratkaistaan etukäteen ennen massatilausta.

Opiskelijat ja opettajat vaihtuvat periodeittain eri opintojaksoissa; vain ensimmäisen vuoden aikana on enemmän pysyvyyttä. Tästä syystä yksittäisten opettajien ei ole mahdollista tehdä omia pedagogisia oppimateriaaliratkaisuja, vaan yhteiset periaatteet sovitaan aineryhmittäin.

Mahdollisia toimintamalleja voisivat olla:

- a) Painetut oppimateriaalit luokkakohtaisessa käytössä

Painettuja oppimateriaaleja olisi saatavilla opetusryhmille luokkien kaapeissa. Opettaja voisi jakaa materiaalit oppituntien ajaksi. Koska saman opintojakson oppitunteja pidetään lukujärjestysteknisistä syistä samanaikaisesti eri luokkatiloissa, kirjasarjoja tulisi varata useampaan tilaan.

Mallin haasteena on se, että kaikissa luokissa ei ole mahdollisuutta varastointiin. Lisäksi opintojaksoja järjestetään useilla vuositasoilla, jolloin kirjoja jouduttaisiin hakemaan eri luokkatiloista ja palauttamaan käytön jälkeen. Tämä veisi aikaa opetukselta. Luokkatilat eivät myöskään välttämättä sijaitse lähellä toisiaan, sillä

opiskelijamäärät ovat suuria ja saman aineen opetusta tapahtuu useissa tiloissa yhtä aikaa.

Kevyempi ja helpommin toteutettavissa versio tästä on, että tarjolla olevien erityisopettajan kautta jaettavien paperisten oppimateriaalien määrää lisätään erityisesti reaaliaineissa, missä hyöty nähtiin kyselyissä merkityksellisimmäksi.

b) Painetut oppimateriaalit kirjastolainauksena

Painettuja oppimateriaaleja olisi opiskelijoiden ja opettajien lainattavissa kirjastoista.

Yhteenveto

Tarve lisätä painetun oppimateriaalin käyttöä digitaalisten materiaalien rinnalle on tunnistettu. Siirtyminen yksinomaan painettuun oppimateriaaliin ei kuitenkaan ole mahdollista, koska digitaalisesta oppimateriaalista ei voida kokonaan luopua.

Painetun oppimateriaalin määrän lisääminen tuottaisi logistisia haasteita, jotka olisivat kohtuullisilla oppikirjamäärillä ratkaistavissa.

Ilman lisämäärärahaa painetun oppimateriaalin tarjonnan lisääminen nykyisessä budjettikehyksessä johtaisi opetustarjonnan supistumiseen ja ryhmäkokojen kasvuun. Mikäli kumpaankin lukioon hankittaisiin kerralla painettuja oppikirjoja kahteen luokkatilaan niissä aineissa, missä painettua materiaalia on saatavilla, kustannusarvio olisi noin 140 000 €. Yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta Gaudiassa on tarve joissain opintojaksoissa useampaan kuin kahteen yhtäaikaiseen luokkatilaan. Kirjoja käytettäisiin tällöin vain oppitunneilla. Kirjojen uusiminen tulisi ajankohtaiseksi opettajien vaihtaessa oppimateriaalikustantajaa sekä opetussuunnitelman vaihtuessa.

Pienemmälläkin paperisten oppimateriaalien lisäämisellä on merkitystä eriyttämisen näkökulmasta.

Kaupunginvaltuusto Esityslista

nro 5

Oppimistuloksiin oppimateriaalia enemmän vaikuttaa se, että opettajalla on riittävästi aikaa ohjata ja tukea opiskelijoita opetustilanteessa, mikä edellyttää ryhmäkokojen säilyttämistä kohtuullisina.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -

Liitteet

Numero	Otsikko
--------	---------

8	Kokoomuksen valtuustoryhmän ym. valtuustoaloite Painetun oppimateriaalin käytön mahdollistaminen Lahden lukioissa
---	---

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

63

Kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston kokous- ja seminaariaikataulu 2027

4436/00.01.02.05/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

hallintojohtaja Anniina Kovero, p. 044 716 1416

valmistelusihteeri Marja Loippo, p. 044 482 6057

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto päättää, että kaupunginvaltuuston vuoden 2027 kokoukset pidetään, jollei kaupunginvaltuusto jonkin kokouksen osalta toisin päättä, kaupungintalon valtuustosalissa (Harjukatu 31) ja lisäksi puheenjohtajan niin päättäessä sähköisenä kokouksena liitteen mukaisesti klo 18.00 alkaen.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 24.08.2026

§ 222

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunkikehitysjohtaja Alho Olli

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää, että kaupunginhallituksen vuoden 2027 kokoukset pidetään, jollei kaupunginhallitus jonkin kokouksen osalta toisin päättä, kaupungintalon kaupunginhallituksen salissa (Harjukatu 31) ja lisäksi puheenjohtajan niin päättäessä sähköisenä kokouksena liitteen mukaisesti kello 16.00 alkaen, kuitenkin siten, että kaupunginvaltuuston kokouspäivinä kokous alkaa klo 15.30.

Samalla kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto päättää, että kaupunginvaltuuston vuoden 2027 kokoukset pidetään, jollei kaupunginvaltuusto jonkin kokouksen osalta toisin päättä, kaupungintalon valtuustosalissa (Harjukatu 31) ja lisäksi puheenjohtajan niin päättäessä sähköisenä kokouksena liitteen mukaisesti klo 18.00 alkaen.”

Perusteluosa

Hallintosäännön yleisten määräysten 10 §:n mukaan toimitellaan päättää kokouksensa ajankohdasta ja paikasta.

Esityslistan liitteenä on ehdotus kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston vuoden 2027 kokous-, päiväkoulu- ja seminaariaikataulusta.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: yleiskirje, intraan, kv

Kv: yleiskirje, intraan

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Liitteet

Numero	Otsikko
--------	---------

9	Kokousaikataulu 2027 KH KV
---	----------------------------

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

64
Talouden ja toiminnan seurantaraportti 1.1.-30.6.2026

445/02.00.01.00/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

talousjohtaja Tiina Mörsky, p. 050 383 6502

johtava controller Miia Karetjoki, p. 044 482 0656

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee tiedokseen Lahden kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportin ajalta 1.1.-30.6.2026.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 24.08.2026

§ 223

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunkikehitysjohtaja Alho Olli

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Kaupunginhallitus merkitsee tiedokseen Lahden kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportin ajalta 1.1.–30.6.2026.

Samalla kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

”Kaupunginvaltuusto merkitsee tiedokseen Lahden kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportin ajalta 1.1.-30.6.2026.”

Perusteluosa

Kaupunginhallituksen 16.12.2025 § 382 hyväksymässä talousarvion toimeenpano-ohjeessa on määritetty, että kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle raportoidaan neljännesvuosittain talouden ja toiminnan toteumasta sekä ennusteesta kaupunki- ja konsernitasolla.

Konsernihallinnossa on valmisteltu seurantaraportti, joka sisältää Lahden kaupungin talouden ja toiminnan näkymän, Lahti-konsernin välitilinpäätöksen sekä tytäryhteisöjen osavuositarkastukset. Puolivuositain raportoidaan myös strategian kärkihjelmien mukaisten toiminnallisten tavoitteiden toteuma. Kaupunginhallitus merkitsee asian tiedokseen ja lähettää sen edelleen kaupunginvaltuuston tiedoksi.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: Kv

Kv: -

Liitteet

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Numero	Otsikko
--------	---------

10	Talouden ja toiminnan seurantaraportti 1.1.-30.6.2026
----	---

11	Strategian puolivuotisraportti 2026
----	-------------------------------------

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

65

Vastauksen antaminen kaupunginvaltuustolle tarkastuslautakunnan vuoden 2025 arviointikertomuksen johdosta

511/00.04.00.01/2026

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

konsernihallinnon johtaja/henkilöstöjohtaja Mira Keitaanranta p. 050 559 4065

hallintojohtaja Anniina Kovero p. 044 716 1416

talousjohtaja Tiina Mörsky p. 050 383 6502

lakiasiaintohtaja Pekka Virkkunen p. 044 416 3072

työllisyysjohtaja Taisto Tuominen p. 044 482 6976

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee kaupunginhallituksen antaman selvityksen tiedokseen.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 24.08.2026

§ 232

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

kaupunkikehitysjohtaja Alho Olli

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa tarkastuslautakunnan vuodelta 2025 hyväksymän Lahden kaupungin arviointikertomuksen johdosta vastauksenaan kaupunginvaltuustolle jäljempänä perusteluosassa esitetyn.

Samalla kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee kaupunginhallituksen antaman selvityksen tiedokseen."

Perusteluosa

Kaupunginvaltuusto päätti 8.6.2026 § 32 merkitä tiedokseen tarkastuslautakunnan 12.5.2026 § 38 hyväksymän Lahden kaupungin arviointikertomuksen vuodelta 2025.

Samalla kaupunginvaltuusto päätti kehottaa kaupunginhallitusta ryhtymään toimenpiteisiin seuraavien tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa esitettyjen asioiden osalta sekä ilmoittamaan niistä kaupunginvaltuustolle 7.9.2026 mennessä:

- selvitetään, miten kehitetään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia siten, että päätösesitysten perusteluina olevat vaikutusarviot ovat riittävän perusteellisia,
- selvitetään, miten hankintaprosesseja ja -osaamista voidaan kehittää toistuvien hankintavirheiden välttämiseksi,
- selvitetään, miten työllisyyspalvelujen toimintatapoja uudessa organisaatiossa voidaan kehittää kaupungin vaikean työttömyyden ja erityisesti nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi,

- selvitetään, miten johtamisjärjestelmä ja poikkihallinnollinen tiedonkulku toimivat kaupungin uudessa organisaatorakenteessa palvelualueiden välillä mm. koulutusta ja tilahallintoa koskevissa asioissa.

Selvityspyynnön 1. kohta:

Selvitetään, miten kehitetään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia siten, että päätösesitysten perusteluina olevat vaikutusarviot ovat riittävän perusteellisia.

Vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) perustuu lainsäädäntöön, kuten esimerkiksi hallintolakiin ja maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Käytämme Kuntaliiton suosituksiin perustuvaa mallia, jossa arvioidaan päätösten vaikutuksia kuntalaisiin, talouteen, ympäristöön ja organisaatioon. Arvioinnissa on keskeistä tunnistaa, keihin päätös vaikuttaa, miten vaikutukset kohdentuvat, ovatko vaikutukset lyhyt- vai pitkäaikaisia, sekä voidaanko mahdollisia haittoja ehkäistä tai lieventää. Vaikutusten ennakkoarvioinnin tavoitteena on osaltaan edistää tiedolla johtamisen edellytyksiä, lisätä valmistelun läpinäkyvyyttä sekä tuottaa päätöksentekijöille riittävästi tietoa asian ratkaisemiseksi.

Lahden kaupunginhallitus on vuonna 2021 hyväksynyt vaikutusten ennakkoarvioinnin -periaatteet ja ohjeistuksen, joita sovelletaan systemaattisesti kaupungin päätösvalmistelussa. Kaupunginhallitus on edellyttänyt vaikutusten ennakkoarviointien toteutumisen seuranta ja vuosittaista raportointia toimielimille. Lisäksi valtuustosopimuksessa edellytetään päätösten valmistelussa ja varsinaisessa päätöksenteossa vaikutusten ennakkoarviointia sekä tiedolla johtamista

Kaupunginkanslia tukee, ohjeistaa ja kouluttaa kaupungin palvelualueita keskitetyt vaikutusten ennakkoarvioinnin laatimisessa. Vaikutusten ennakkoarviointi on osa päätösasian valmistelua, ja sen laajuudesta ja riittävydestä vastaa päätösasian valmistelija ja esittelijä. Vaikutusten ennakkoarviointia toteutetaan monialaisesti, ketterästi ja suhteutettuna valmistelun laajuteen. Vaikutusten ennakkoarviointi

tehdään käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Vaikutusten ennakkoarviointi dokumentoidaan asianhallintajärjestelmään, ja sen keskeiset tulokset esitetään tiiviisti päätöstekstissä. Tarvittaessa laajemmat selvitykset liitetään päätösasian aineistoon.

Kaupunginkanslia kehittää edelleen olemassa olevaa vaikutusten ennakkoarviointimallia siten, että ohjeistusta tarkennetaan, valmistelijoiden osaamista vahvistetaan ja hyviä käytäntöjä jaetaan palvelualuerajat ylittävällä yhteistyöllä. Vaikutusten ennakkoarviointi tullaan lisäämään rakenteellisesti otikkotasolla toimielinpäätöspohjaan, jotta päättäjien on helpompi seurata vaikutustenarvioinnin toteutumista. Näillä kehittämistoimilla voidaan vaikuttaa vaikutusarvioiden laatuun.

Selvityspyynnön 2. kohta:

Selvitetään, miten hankintaprosesseja ja -osaamista voidaan kehittää toistuvien hankintavirheiden välttämiseksi.

Lahden kaupungissa hankintoja toteutetaan hajautetulla hankintamallilla, jossa palvelualueet hankkivat palvelutuotannossaan käytettävät tavarat ja palvelut poislukien yhteishankintoihin kuuluvat. Hankintapalvelut-yksikkö antaa hankintojen strategista ja prosessiohjausta. Lakipalvelut-yksikkö tukee hankintojen juridisissa kysymyksissä.

Lahden kaupunki julkaisee vuosittain noin 70 -100 hankintalain kynnysarvon ylittävää tarjouspyyntöä. Hankintapalvelut seuraa kynnysarvot ylittävien kilpailutusten määrää sekä niistä tehtyjä valituksia. Vuosina 2021-2026 kilpailutuksia toteutettiin yhteensä 511 kpl. Vuosina 2021-2026 (30.6.2026) tarjouskilpailuun osallistuneet tekivät Markkinaoikeuteen yhteensä 15 valitusta. Näistä hylättiin, raukesi tai jätettiin tutkimatta 12 kpl. Vain kolme markkinaoikeuden päätöstä edellytti uudelleen kilpailuttamista. Tehtyjen valitusten ja markkinaoikeuden tekemien päätösten

perusteella voidaan arvioida, että Lahden kaupungin kilpailutukset ovat pääsääntöisesti onnistuneet.

Hankintapalvelut tekee vastuulleen kuuluvista koulutuksista puolivuositain koulutussuunnitelman, esim säännöllisesti järjestetään opastusta ja koulutusta sähköisen kilpailutusjärjestelmän käyttöön. Koulutuksiin osallistumista seurataan. Hankintojen prosessikuvaus on tehty tukemaan kilpailutusten toteutusta hajautetussa hankintatoimessa. Kilpailuttajien tueksi kilpailutusjärjestelmään on luotu mallipohjat tarjouspyynnöille ja asianhallintajärjestelmään mallipohja hankintapäätökselle. Kaupungin sisäisenä tietolähteenä hankintojen toteuttamiselle toimii hankintapalvelun ylläpitämät intrasivut, joita kehitetään jatkuvasti vastaamaan hankintoja kilpailuttavien tarpeita. Kehittämisessä otetaan huomioon luodut yhteiset toimintamallit, mallipohjat ja muuttuva lainsäädäntö.

Hankintapalvelun tehtäväkuvat ovat ajantasalla. Hankintapalvelut tukee palvelualueita tarvittaessa kilpailutuksissa ja välittää tietoa esimerkiksi lakimuutoksista.

Lakipalvelut täydentää hankintapalveluiden selvitystä hankintaoikeudellisen osaamisen näkökulmasta.

Lakipalvelut tukevat kaupungin palveluysiköitä ja hankintapalveluja hankintalainsäädännön soveltamiseen liittyvissä oikeudellisissa kysymyksissä. Vastuu hankinnan valmistelusta, hankinnan kohteen määrittelystä, teknisten vaatimusten asettamisesta sekä hankinnan tarkoituksenmukaisuuden arvioinnista kuuluu hankintaa valmisteleville palveluysiköille.

Lakipalveluiden näkemyksen mukaan kaupungin hankintatoiminnassa ei ole havaittavissa sellaisia toistuvia oikeudellisia virheitä, jotka viittaisivat laaja-alaiseen hankintaoikeudelliseen osaamisvajeseen. Hankintojen kokonaismäärään nähden markkinaoikeudessa menestyneiden hankintavalitusten määrä on ollut vähäinen.

Esille nousseet ongelmat ovat liittyneet yksittäisiin hankintoihin, joiden taustalla on ollut hankintakohtaisia erityispiirteitä.

Hankintojen laadun kehittämisessä keskeistä on huolellinen valmistelu: hankinnan kohteen ja käyttötarpeen riittävän täsmällinen määrittely, markkinatuntemuksen hyödyntäminen sekä tarvittaessa ulkopuolisen substanssi- tai teknisen asiantuntemuksen käyttäminen vaativissa ja poikkeuksellisissa hankinnoissa. Hankinnan kohteen teknisten ja toiminnallisten ominaisuuksien arviointi kuuluu hankintaa valmisteleville asiantuntijoille, eikä oikeudellinen ennakkotarkastus voi korvata tätä substanssiosaamista. Lakipalveluiden asiantuntemus on tarkoituksenmukaista kohdentaa oikeudellisesti merkittäviin tai tulkinnanvaraisiin hankintoihin sekä hankintamenettelyjen aikana esiin tulevien oikeudellisten kysymysten ratkaisemiseen.

Hankintaoikeudellisia riskejä voidaan vähentää varmistamalla, että hankintayksiköillä on käytettävissään ajantasaiset hankintaohjeet, riittävä koulutus sekä matala kynnyks konsultoida lakipalveluita silloin, kun hankintaan liittyy oikeudellisia tulkintakysymyksiä tai erityisiä riskejä. Kaupungin hankintaohje on päivitetty vastaamaan muuttunutta lainsäädäntöä ja tukemaan hankintojen valmistelua. Lisäksi lakipalvelut järjestävät syksyllä 2026 koulutuksen hankintalainsäädännön uudistuksesta ja sen vaikutuksista kaupungin hankintamenettelyihin. Koulutuksen tavoitteena on tukea hankintayksiköitä uuden sääntelyn soveltamisessa sekä vahvistaa hankintaoikeudellista osaamista koko organisaatiossa. Hankkivien yksiköiden vastuulla on lisäksi huolehtia siitä, että niillä on riittävä osaaminen omien hankintojensa erityiskysymyksistä, kuten hankittavan palvelun, tavaran tai urakan teknisistä vaatimuksista ja markkinatilanteesta.

Selvityspyynnön 3. kohta:

Selvitetään, miten työllisyyspalvelujen toimintatapoja uudessa organisaatiossa voidaan kehittää kaupungin vaikean työttömyyden ja erityisesti nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi.

Työllisyyspalvelujen siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa loi mahdollisuuden rakentaa uudenlainen paikallinen toimintamalli, jossa työllisyyden edistäminen nähdään osana kaupungin elinvoiman, hyvinvoinnin ja koulutuksen kokonaisuutta. Lahdessa toimintaympäristö on erityisen haastava korkean rakennetyöttömyyden, pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisotyöttömyyden vuoksi. Työllisyyspalvelujen palvelusuunnitelmassa korostuvat vaikuttavuus, tiedolla johtaminen, monituottajamalli, työnantajayhteistyö sekä laajat kumppanuudet, jotka muodostavat hyvän perustan toimintatapojen kehittämiseksi uudessa organisaatiossa.

Vaikean ja pitkittyneen työttömyyden vähentäminen edellyttää varhaista palvelutarpeen tunnistamista, katkeamattomia palvelupolkuja ja vahvaa monialaista yhteistyötä hyvinvointialueen, Kelan, koulutustoimijoiden, työnantajien, kolmannen sektorin ja muiden kumppaneiden kanssa. Asiakkaan tulee ohjautua sujuvasti tilanteensa mukaiseen työhön, koulutukseen, kuntoutukseen, työllistymistä tukevaan palveluun tai oikean etuuden piiriin. Toiminnassa tulee hyödyntää järjestelmällisesti osaamisen sekä työ- ja toimintakyvyn arviointia ja rakentaa selkeitä etenemisväyliä kohti työelämää.

Työllisyyspalvelujen kehittämisessä on kuitenkin tunnistettava yksi keskeinen lähtökohta: työttömyyttä ei ratkaista yksinomaan työllisyyspalvelujen keinoin, eikä pelkästään palveluvalikoimaa uudistamalla. Työllisyyspalvelut voivat nopeuttaa työnhakijoiden pääsyä työmarkkinoille, helpottaa työn ja tekijöiden kohtaamista sekä vahvistaa työnhakijoiden osaamista ja työelämävalmiuksia, mutta ne eivät voi luoda työpaikkoja. Kestävän työllisyyden kasvun perusedellytys on vahva elinvoima, yritysten investoinnit, yritysten kasvu ja riittävä määrä avoimia työpaikkoja. Mitä

enemmän alueelle syntyy uusia työpaikkoja, sitä paremmat mahdollisuudet myös työllisyyspalveluilla on onnistua tehtävässään. Tästä syystä työllisyyspalvelujen tulee toimia ja toimiikin tiiviissä yhteistyössä kaupungin elinvoimapalvelujen, yrityspalvelujen, oppilaitosten, kehitysyhtiöiden sekä työnantajien kanssa. Työllisyyden edistäminen on koko kaupungin yhteinen tehtävä, ei pelkästään työllisyyspalvelujen vastuulla oleva prosessi.

Työnantajayhteistyön vahvistaminen näkyy jo konkreettisesti työnantajapalveluyksikön laajana ja systemaattisena yrityskontaktointina. Tammi-kesäkuun aikana työnantajakontakteja on ollut yhteensä 3 177 kappaletta, mikä osoittaa aktiivista otetta yritysten työvoimatarpeiden kartoittamiseen ja piilotyöpaikkojen esiin saamiseen. Esittelyjen johdosta kontaktoituja työnhakijoita on ollut 1 863, ja toiminnan tavoitteena on ollut löytää yrityksistä työmahdollisuuksia työnhakijoille sekä vahvistaa työn ja tekijöiden kohtaamista käytännönläheisesti. Laaja yritys yhteistyö tukee kysyntälähtöistä toimintamallia ja vahvistaa työllisyyspalvelujen mahdollisuuksia vastata sekä työnantajien osaajatarpeisiin että työnhakijoiden työllistymisen edistämiseen.

Työllisyyspalvelujen tärkeimpänä tehtävänä tulee olla tehokkaan työnvälityksen vahvistaminen. Toiminnan painopisteen tulisi siirtyä nykyistä voimakkaammin hallinnollisista prosesseista kohti asiakasvaikuttavuutta ja nopeita siirtymiä työmarkkinoille. Lahden työllisyyspalvelujen palvelusuunnitelmassa esiin nostettu kysyntälähtöinen toimintamalli antaa tähän hyvän perustan, koska siinä palveluja rakennetaan työnantajien tarpeista käsin ja työvoiman kysynnän sekä tarjonnan kohtaamista vahvistetaan järjestelmällisesti.

Työnvälityksen vahvistamiseksi työnhakijapalveluissa tarvitaan nykyistä systemaattisempaa ja syvempää osaamisen kartoittamista ammatillisten osaamiskartoitusten avulla. Asiakasprosessiin on kehitettävä ja sisällytettävä myös resurssitehokkaita ja hallinnollista työtä vähentäviä digitaalisia kartoitusratkaisuja.

Osaamisen kehittämisen tarpeisiin on pystyttävä vastaamaan nopeasti työmarkkinoille johtaville, työnantajien tarpeisiin perustuvilla lisä-, täsmä- ja rekrytoivilla koulutuksilla. Tämä edellyttää valtionosuusrahoituksella järjestetyn koulutuksen hyödyntämisen lisäksi myös riittäviä taloudellisia resursseja.

Nuorisotyöttömyyden vähentäminen edellyttää erityisesti varhaista puuttumista ja palveluiden uudistamista nuorten tarpeista käsin. Pitkittyvä työttömyys nuorella lisää syrjäytymisen riskiä ja vaikeuttaa kiinnittymistä työelämään. Jokaiselle nuorelle tulisi tarjota mahdollisimman nopeasti henkilökohtainen kontakti, realistinen suunnitelma sekä tuki työn, koulutuksen tai muun etenemispolun löytämiseksi. Nuorten osalta korostuvat nopea reagointi, henkilökohtainen palvelu, työelämävalmiuksien vahvistaminen sekä sujuvat siirtymät koulutukseen ja työhön. Ohjaamo-toiminnan edelleen kehittäminen, yhteistyö oppilaitosten kanssa sekä erilaiset työn ja koulutuksen rajapintaan sijoittuvat ratkaisut ovat keskeisiä keinoja nuorisotyöttömyyden alentamiseksi. Lahdessa tätä kehitystyötä on jo tehty yhteistyössä muun muassa Salpauksen, LABin, LUTin, nuorisopalvelujen ja hyvinvointialueen kanssa.

Vieraskielisten työnhakijoiden korkea työttömyys on yksi Lahden merkittävimmistä työllisyysaasteista, ja sen vaikutus näkyy yhä vahvemmin koko kaupungin työttömyyskehityksessä. Vieraskielisten määrän kasvaessa myös heidän työllistymisensä onnistuminen tai epäonnistuminen vaikuttaa suoraan alueen työllisyysasteeseen, työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaan. Työllisyyspalvelujen näkökulmasta kyse ei ole ainoastaan kotoutumispalveluista, vaan strategisesta elinvoimakysymyksestä. Työllisyyspalvelujen palvelusuunnitelmassa on tunnistettu tarve rakentaa tehokkaita maahanmuuttajien kotouttamis- ja työllistymispalveluja sekä vahvistaa vieraskielisten kiinnittymistä työelämään ja Lahden alueeseen. Vieraskielisten työllistymisen parantaminen edellyttää nykyistä tiiviimpää yhteistyötä työllisyyspalvelujen, oppilaitosten, työnantajien, kotoutumispalvelujen ja kolmannen sektorin välillä. Suomen kielen oppiminen tulee kytkeä entistä vahvemmin

työelämään, työssä oppimiseen ja rekrytointiprosesseihin, jotta kielitaidon kehittyminen ja työllistyminen voivat tapahtua rinnakkain. Samalla työnantajille tulee tarjota tukea kansainvälisten osaajien rekrytointiin sekä lisätä ymmärrystä vieraskielisten työnhakijoiden osaamisesta ja mahdollisuuksista vastata työvoimapulaan. Työllisyyspalvelujen tehtävänä on toimia aktiivisena yhdistäjänä työnhakijoiden, työnantajien ja koulutusorganisaatioiden välillä sekä rakentaa palvelukokonaisuuksia, jotka tukevat nopeaa siirtymistä työmarkkinoille. Vieraskielisten työllisyyden paraneminen ei ainoastaan vähennä työttömyyttä, vaan vahvistaa alueen työvoiman saatavuutta, tukee yritysten kasvua ja parantaa kaupungin pitkän aikavälin elinvoimaa. Tästä syystä vieraskielisten työllisyys tulee nähdä yhtenä keskeisimmistä strategisista painopisteistä koko Lahden työllisyyskehityksen parantamisessa.

Tätä tavoitetta voidaan tukea vahvistamalla alue- ja verkostoyhteistyötä, työelämäpainotteisia kielikoulutuksia sekä oppilaitosten, työnantajien ja kotoutumispalvelujen yhteisiä toimintamalleja. LAB/LUT-yhteistyö, kolmikantatapaamiset ja kansainvälisille opiskelijoille suunnatut palvelut tarjoavat konkreettisia väyliä työelämään siirtymiseen ja osaajien sitoutumiseen Lahden alueelle. Lisäksi palveluja tulee kehittää hankerahoitusta ja uusia kokeiluja hyödyntäen, laajentaa Ohjaamon matalan kynnyksen tukea vieraskielisille nuorille sekä tarjota monikielinen yhteiskuntaorientaatio jokaiselle uudelle kotoutuja-asiakkaalle jo kotoutumisen alkuvaiheessa. Vaikuttavuuden varmistamiseksi tarvitaan myös riittävät resurssit työnhakijoiden oikea-aikaiseen kontaktointiin, palvelutarpeen arviointiin ja tarvittaessa oikean etuuden tai palvelun piiriin ohjaamiseen.

Työllisyyspalvelujen tulee edelleen jatkaa palveluiden innovatiivista uudistamista. Digitalisaation, tekoälyn ja automaation avulla voidaan vapauttaa henkilöstön aikaa kaikkein eniten tukea tarvitsevien asiakkaiden kohtaamiseen. Esimerkiksi työnhakijoille voitaisiin rakentaa digitaalinen palvelupolku, joka tunnistaa asiakkaan

tilanteen jo työnhaun alkuvaiheessa ja ohjaa hänet automaattisesti tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Digitaalista kehitystyötä haastaa mm. työllisyyspalvelujen lakiin perustuva käyttövelvoite KEHA-keskuksen tuottamien järjestelmien osalta. KEHA keskus vastaa valtakunnallisen käyttövelvoitejärjestelmäkokonaisuuden kehittamisestä ja aikatauluksesta. Työhön nopeasti sijoittuville asiakkaille voidaan jo nyt tarjota vahvasti digitaalinen palvelumalli, kun taas paljon tukea tarvitseville varataan enemmän työllistymiseen tähtäävää henkilökohtaista palvelua samalla kun pyritään keventämään palveluprosessin hallinnollisia velvoitteita, jotka eivät konkreettisesti edistä työllistymistä. Samalla tiedolla johtamisen kehittäminen on aloitettu ja tavoitteena on rakentaa reaaliaikainen tilannekuva työttömyyden rakenteesta, avoimista työpaikoista, palvelujen vaikuttavuudesta sekä työttömyydestä aiheutuvista kustannuksista.

Työllisyyspalveluissa on käynnistetty nopeasti työhön -palvelu, jossa asiakaspalvelua tuotetaan tiiviillä syklillä yhdistämällä henkilökohtainen työnvälitys, työnhaun verkkokurssit ja ryhmämuotoiset palvelut. Toimintamallin tavoitteena on tukea niitä työnhakijoita, joilla on edellytyksiä siirtyä työmarkkinoille nopeasti, ja tarjota heille oikea-aikaista, tavoitteellista ja käytännönläheistä tukea työnhaun eri vaiheisiin. Uutta toimintamallia kehitetään ja palvelumuotoillaan asiakaslähtöisesti, jotta palvelu vastaisi mahdollisimman hyvin erilaisten työnhakijoiden tarpeisiin ja työnantajien rekrytointikysyntään. Samalla selvitetään mahdollisuuksia laajentaa palvelua läpileikkaavammaksi osaksi työllisyyspalvelujen palveluvalikoimaa.

Nuorten palveluissa voitaisiin ottaa käyttöön pysyvä monialainen "Nuorten työllistymisen sprinttimalli", jossa nuori kutsutaan heti työttömyyden alkuvaiheessa yhteiseen tapaamiseen, jossa ovat mukana työllisyyspalvelut, oppilaitokset, nuorisopalvelut ja tarvittaessa hyvinvointialue. Tavoitteena olisi laatia yhdellä kertaa konkreettinen etenemissuunnitelma sekä varmistaa, ettei nuori jää pitkäksi aikaa passiiviseksi työnhakijaksi. Vastaavasti työnantajapalveluissa voitaisiin lisätä

toimialakohtaisia rekrytointikumppanuuksia, joissa työllisyyspalvelut osallistuvat aktiivisesti työnantajien osaajatarpeiden ennakointiin, rekrytointien toteuttamiseen ja koulutusratkaisujen suunnitteluun yhdessä oppilaitosten kanssa.

Palvelujen kehittämisessä on samalla huomioitava työttömien työnhakijoiden muuttunut rakenne. Työttömien joukossa on huomattava määrä henkilöitä, joiden keskeisin haaste ei ole avoimien työpaikkojen puute, vaan merkittävästi heikentynyt työ- ja toimintakyky. Osa asiakkaista tarvitsee ennen työllistymistä työkyvyn arviointia, terveydenhuollon palveluita, kuntoutusta tai sosiaalipalveluja. Näiden henkilöiden pitäminen pitkään työttömän työnhakijan statuksella ei palvele asiakkaan, eikä yhteiskunnan etua. Siksi yksi työllisyyspalvelujen tärkeimmistä tehtävistä on tunnistaa työkykyyn liittyvät haasteet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja ohjata henkilö oikean etuuden, kuntoutuksen tai palvelun piiriin. Tähän voitaisiin rakentaa esimerkiksi "Työkyky ensin" -malli, jossa työkyvyn arviointi käynnistyy heti, kun työmarkkinoille sijoittumisen esteet liittyvät terveydellisiin tai toimintakykyä rajoittaviin tekijöihin. Työllisyyspalvelujen työpajalla on TOTTA!-hankkeen puitteissa pilotoitu työkyvyn arviointia ja todentamista hyvin tuloksin.

Palvelujen kehittämisen näkökulmasta on tärkeää nostaa esiin jo käynnistetyt vaikuttavuusperusteiset hankinnat ja pilotit, jotka osoittavat uudenlaista ajattelua työllisyyspalvelujen uudistamisessa. Työllisyyspalvelujen tavoitteena ei tulisi olla pelkästään palvelujen tarjoaminen, vaan mitattavan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tuottaminen. Tässä vaikuttavuusperusteiset hankinnat tarjoavat merkittävän mahdollisuuden kohdentaa rajallisia resursseja aiempaa tehokkaammin. Lahdessa on käynnistetty pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn tähtäävä TyöMatka-palveluhankinta, joka on suunnattu 100 päivää työttömyysetuutta saaneille työnhakijoille. Hankinnan tavoitteena on ehkäistä siirtymistä pitkäaikaistyöttömyyteen sekä vähentää kunnalle työttömyysetuuksien rahoitusvastuusta aiheutuvia kustannuksia. Samalla se toimii esimerkkinä siitä,

kuinka palveluntuottajien osaamista voidaan hyödyntää osana työllisyyspalveluiden kokonaisuutta.

Toinen uudistus on Mehiläinen Oy:n kanssa toteutettu työkyvyn arvioinnin pilotti. Palveluhankinnan tavoitteena on ollut tunnistaa entistä aikaisemmin ne pitkäaikaistyöttömät, joiden työllistymisen esteet liittyvät terveydellisiin tai toimintakykyä rajoittaviin tekijöihin. Pilotin kokemukset osoittavat, että osa työttömistä työnhakijoista tarvitsee ensisijaisesti työkyvyn arviointia, kuntoutusta tai muuta tukea ennen kuin avoimille työmarkkinoille siirtyminen on realistinen vaihtoehto. Tällaiset toimintamallit voivat lyhentää aikaa, jonka asiakas viettää epäselvässä tilanteessa työttömänä työnhakijana, sekä auttaa kohdentamaan sekä työllisyyspalvelujen että sosiaali- ja terveystyöpalvelujen resursseja tarkoituksenmukaisemmin.

Nämä esimerkit osoittavat, että tulevaisuuden työllisyyspalvelut eivät rakennu ainoastaan viranomaistoiminnan varaan, vaan niiden tulee hyödyntää vaikuttavuusperusteisia hankintoja, strategisia kumppanuuksia sekä palveluinnovaatioita. TyöMatka-hankinnan kaltaisilla ratkaisuilla voidaan ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä ja Mehiläisen työkykypilotin kaltaisilla toimintamalleilla puolestaan tunnistaa oikea palvelu ja etuus oikealle asiakkaalle aiempaa nopeammin. Näiden kokemusten pohjalta olisi perusteltua laajentaa vaikuttavuusperusteisten hankintojen käyttöä myös nuorisotyöttömyyden vähentämiseen, työnantajayhteistyöhön sekä työkyvyn tukemiseen liittyvissä palveluissa.

Palveluiden uudistaminen edellyttää myös riittäviä taloudellisia resursseja ja tekeviä käsipareja. Vaikuttavien palvelujen hankkiminen, työnvälityksen kehittäminen, digitaalisten ratkaisujen rakentaminen sekä uudenlaisten toimintamallien käyttöönotto vaativat määrärahoja. Samanaikaisesti kuntien vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta on kasvanut merkittävästi, mikä sitoo suuren osan käytettävissä olevista määrärahoista. Työttömyysetuuksien

rahoitusvastuumenojen kasvu vähentää mahdollisuuksia investoida aktiivisiin työllisyyttä edistäviin palveluihin juuri silloin, kun niiden tarve on suurimmillaan. Työllisyyspalvelujen palvelusuunnitelmassa onkin tunnistettu tarve seurata erikseen toimintakustannuksia ja työttömyysetuuksien maksuosuuksia, jotta resurssit voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti. Tilannetta haastaa myös se, että työllisyyspalvelujen resursseja on jouduttu sopeuttamaan kaupungin yleisten talouspaineiden vuoksi. Henkilöstö- ja toimintaresurssien vähentyminen vaikeuttaa sekä uusien palvelujen kehittämistä että asiakkaiden yksilöllistä tukemista. Tämä luo ristiriitaisen tilanteen: samaan aikaan kun kuntien vastuu työttömyyden kustannuksista kasvaa, käytettävissä olevat resurssit työttömyyden ehkäisemiseksi voivat heikentyä. Siksi resurssit tulee kohdentaa mahdollisimman vaikuttavasti erityisesti nuorisotyöttömyyden ehkäisyyn, pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseen ja työkykyhaasteiden varhaiseen tunnistamiseen. Samalla on hyödynnettävä aktiivisesti valtionavustuksia, hankerahoitusta, tulosperusteisia hankintoja ja kumppanuuksia palvelujen kehittämisen tueksi.

Työllisyyspalvelujen toimintatapojen kehittäminen on välttämätöntä, mutta se ei yksin ratkaise Lahden vaikeaa työttömyyttä tai nuorisotyöttömyyttä. Onnistuminen edellyttää samanaikaisesti vahvaa elinvoimapolitiikkaa, yritysten kasvua, uusia työpaikkoja, innovatiivisia ja vaikuttavia palveluja, riittäviä resursseja sekä tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Työllisyyspalvelujen tehtävänä on varmistaa, että jokainen asiakas etenee mahdollisimman nopeasti joko avoimille työmarkkinoille, koulutukseen tai tarvitsemiensa sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluiden piiriin. Vain yhdistämällä elinvoiman vahvistaminen, tehokas työnvälitys, palveluinnovaatiot ja monialainen tuki voidaan saavuttaa pysyviä tuloksia nuorisotyöttömyyden, pitkäaikaistyöttömyyden ja rakennetyöttömyyden vähentämisessä sekä vahvistaa koko kaupungin hyvinvointia ja kilpailukykyä pitkällä aikavälillä.

Selvityspyynnön 4. kohta:

Selvitetään, miten johtamisjärjestelmä ja poikkihallinnollinen tiedonkulku toimivat kaupungin uudessa organisaatorakenteessa palvelualueiden välillä mm. koulutusta ja tilahallintoa koskevissa asioissa.

Lahden kaupungin toimintaorganisaation johtamisjärjestelmä antaa kokonaiskuvan organisaation johtamisesta. Johtamisjärjestelmä-asiakirja kokoaa yhteen kaupungin strategista ja operatiivista virkamiesjohtamista kuvaavan toimintamallin sekä sitä toteuttavat rakenteet ja toimintatavat.

1. Johtamisjärjestelmän toimivuus uudessa organisaatorakenteessa

Uudessa organisaatorakenteessa johtaminen perustuu selkeään työnjakoon poliittisen ohjauksen, konsernihallinnon sekä palvelualueiden operatiivisen johtamisen välillä. Kaupungin johtoryhmä toimii keskeisenä poikkihallinnollisena johtamisen foorumina, jossa ovat edustettuina kaikki palvelualueet sekä keskeiset konsernipalvelut.

Palvelualueiden omat johtoryhmät vastaavat operatiivisesta johtamisesta, mutta niiden kytkentä konsernitason linjaukseen varmistuu yhteisen johtamisjärjestelmän ja säännöllisen johtoryhmätyöskentelyn kautta.

2. Luottamuselinorganisaation muutokset ja strateginen ohjaus

Muutokset luottamuselinorganisaatiossa tukevat valtuustosopimuksen toteuttamista ja tehokasta päätöksentekoa. Uudistus mahdollistaa tehokkaamman päätöksenteon käsittelyn luottamuselinorganisaatiossa, koska hyväksytty valtuustosopimus osoittaa viitekehyksen päätöksenteon valmisteluun ja perusteluihin.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajien asemoituminen hallituksen sekä lautakuntien työskentelyyn mahdollistaa kaupungissa strategisen johtamisen vahvistumisen.

Kerran viikossa kokoontuvassa puheenjohtajistossa käsitellään ajankohtaisia asioita ja asioita, joita on valmistelussa päätöksentekoon. Kaupunginhallituksen päiväkouluissa käsitellään kaupunginhallituksen päätettäväksi tulevia asioita ja näin

osaltaan edistetään tiedonkulkua ja poliittista neuvottelukulttuuria.

Kaupunginvaltuuston valtuustoryhmien puheenjohtajien omat säännölliset kokoukset edistävät myös tiedonkulkua ja poliittista neuvottelukulttuuria.

Kaupunginhallitus on nimennyt keskuudestaan konsernivastuullisen kaupunginhallituksen jäsenen. Konsernivastuullisen kaupunginhallituksen jäsenen on tarkoitus valvoa, että kaupunginhallituksen vastuulla oleva Tilakeskuksen ja omistajaohjausyksikön ohjaus onnistuu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

3. Poikkihallinnollinen tiedonkulku

Poikkihallinnollinen tiedonkulku perustuu useisiin toisiaan täydentäviin rakenteisiin ja toimintatapoihin:

Johtoryhmä- ja kokousrakenteet:

- Kaupungin johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti kerran viikossa käsitelleen ajankohtaisia valmisteluasioita ja päätöksentekoon tulevia asioita varmistaen samalla palvelualueiden välisen tiedonvaihdon
- Palvelualueiden ja vastualueiden johtoryhmät kokoontuvat säännöllisesti, mikä tukee tiedon jalkautumista palveluyksiköihin
- Tieto kulkee organisaatorakenteessa ylhäältä alas ja toisinpäin

Verkostomaiset ohjaus- ja työryhmät:

- Poikkihallinnolliset työryhmät kokoavat asiantuntijoita eri palvelualueilta (esim. tilakysymyksissä tilakeskuksen ja palvelualueen välinen ryhmä)
- Ryhmät vastaavat ohjelmien ja kehittämiskokonaisuuksien valmistelusta, toteutuksesta ja seurannasta
- Työskentely on verkostomaista ja raportointi kytkeytyy johtoryhmiin

Yhteiset työskentelytavat ja läpinäkyvyys

- Hyödynnetään yhteisiä digitaalisia työtiloja, sähköisiä kokouksia ja yhteiskirjoittamista
- Palvelualueiden johtoryhmien muistiot ja keskeinen aineisto ovat saatavilla intrassa

Ennakoiva valmistelu

- Konsernihallinnon asiantuntijat valmistelevat asioita vuosikellon mukaisesti palvelualueiden käsittelyyn

4. Yhtenäiset toimintatavat ja tiedolla johtaminen

Koko organisaatiossa pyritään yhtenäisiin toimintatapoihin esimerkiksi talous-, henkilöstö-, hallinto-, ja hankintaprosesseissa. Konsernihallinto toimii näiden käytäntöjen koordinoijana, mikä tukee organisaation yhtenäistä toimintaa.

Tiedolla johtaminen on keskeinen osa johtamisjärjestelmää: päätöksenteon tueksi tuotetaan ja jaetaan aktiivisesti oikea-aikaista tietoa, ja eri ratkaisuvaihtoehtojen vaikutuksia arvioidaan palvelualueilla tietoon pohjautuen.

5. Johtamisjärjestelmän ja poikkihallinnollisen yhteistyön arviointi

Johtamisjärjestelmän ja poikkihallinnollisen tiedonkulun toimivuutta arvioidaan ja kehitetään jatkuvasti osana kaupungin johtamista ja toiminnan kehittämistä.

Arviointia tehdään muun muassa kaupunginhallituksen ja kaupunginvaltuuston itsearviointien kautta. Kaupunginhallitus teki huhtikuussa 2026 itsearvioinnin ja tunnisti muutostarpeita kaupunginhallituksen työskentelyyn. Kaupunginvaltuuston itsearviointi toteutetaan vuoden 2026 loppuun mennessä. Lisäksi vuoden 2026 aikana sisäinen tarkastus kohdistuu tukipalveluiden toimintaan, mikä tuottaa tietoa myös palvelualueiden välisen yhteistyön, tiedonkulun ja toimintaprosessien toimivuudesta. Arviointien tuloksia hyödynnetään johtamisjärjestelmän sekä palvelualueiden välisen yhteistyön kehittämisessä.

6. Johtopäätökset

Kaupunginvaltuusto Esityslista

nro 5

Johtamisjärjestelmä luo rakenteellisesti vahvat edellytykset poikkihallinnolliselle yhteistyölle ja tiedonkululle. Sen keskeisiä vahvuuksia ovat:

- selkeä johtamisrakenne ja roolit
- toimivat johtoryhmä- ja kokouskäytännöt
- verkostomainen työskentelytapa
- yhteiset prosessit ja toimintamallit
- avoin ja aktiivinen tiedon jakaminen
- säännöllinen toiminnan arviointi

Luottamuselinorganisaation uudistukset sekä viranhaltijaorganisaation selkeytyminen tukevat kokonaisuutena strategisen johtamisen vahvistumista ja päätöksenteon sujuvuutta kaupungin uudessa organisaatorakenteessa.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: ote tarkastuslautakunta

Liitteet

Numero Otsikko

12 Lahti_arviointikertomus_2025

Kaupunginvaltuusto
Esityslista

nro 5

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 07.09.2026

66
Kokouksessa jätettävät valtuustoaloitteet

43/00.01.01.03/2026

Päätös

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto lähettää aloitteet kaupunginhallituksen käsiteltäviksi.

Perusteluosa

Hallintosäännön kaupunginvaltuustoa koskevien sääntöjen 9 §:n mukaan kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen on valtuustoryhmällä ja valtuutetulla oikeus, ilmoitettuaan siitä aikaisemmin puheenjohtajalle, tehdä kirjallisia aloitteita kaupungin toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Aloite annetaan puheenjohtajalle sen jälkeen, kun se on tiiviisti enimmillään 1 minuutissa esitelty valtuustolle.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

-